

140 /
1970/2

Հ Ա Մ Ե Ս Դ Ա

ბერლინში მღვაირი საბჭოთა მებრძოლის ქანდაკება განათავისუფლებული მებრძოლის სახეს გამოსახტავს: მათ ხელში გავრვი უპაჩია, მორიგში—მანვილი. ქანდაკების ირგვლივ მოვიღალუპული საბჭოთა მებრძოლის საფლავები.

ს ა ხ რ ო თ ა გ ე ო რ გ ი ქ ე ლ ი ნ ე ბ ი

11.3.01

მარცხენა ხელში ბავშვი უბყრია, მახვილის ვადას მარჯვენა ბლუჯავს. გმირის ხელი და გული უხვია, და წერს სახალხოდ მშვიდობის გუჯარს.

ბორცვზე შემდგარა, როგორც სინათლე. დედის ფიქრია ბორცვზე მიჯრილი. ეს ძეგლია თუ ქვეყნის სიმართლე, და გამარჯვების მტკიცე ყიფინი?

ხელში მახვილით სიბნელეს კაფავს, სისხლი მოუშრო დანამულ მდელოს. ბორცვში საფლავი მიჯრია საფლავს და ომის კვამლი აჩნია ჩეროს.

გმირებმა ძვლებით ფუძე შეკონეს, თვალი შეასწრეს ბედნიერ მერმისს. გმირო, სამარის ძეგლი მეგონე, შენ კი საყვირით აღვიძებ ბერლინს.

გაკვეთე ბევრგზის მავთული ეკლის, გუმანიტ გრძნობდი დანადმულ ალაგს. შენ ხარ მაისი და არა ძეგლი, და ცეცხლის შემდეგ აცოცხლებ ბალანს!

კვალი დასტოვე ყოველ კუთხეში, რტოზე მოძერწე აპრილის კვირტი. ხარ გუშინდელი დედის ნუგეში, ნომარ მიწის პირველი მკვიდრი.

ზორცვზე გაშლილი შენი ჩრდილია, შენ ბრანდენბურგის მოხველ კარამდე შენი ფეხის ხმა აღბეჭდილია, როგორც სიცოცხლის მღერა მარადი.

ხარ მომკელი და ყანის მთევველი, მხსნელად მოხველ და არ ხარ სტუმარი. სიცოცხლეს კვებავს შენი ფესვები, და შენ გეძახის ყველა უბანი.

ვოლგის წყლით სავსე მოგყვა მათარა, დედის რძესავით შეგერგო ვაეკაცს. გულთან მიგიკრავს ბავშვი პატარა და ბავშვს უშენებ ვოლგაზე კაშხალს.

მკერდზე მიგიკრავს ბალღი პატარა, ვოლგის ტალღა თუ მყინვარის ჩრდილი. ხელმა სათუთად გზაზე ატარა ომისშემდგომი სამშობლოს შვილი.

შენს თვალში ყანა ღაღანებს მწიფე. ალებ მშვიდობის გზაზე ალყავს. შენი ხელია მომავლის კიბე და ხელს მერმისში ბავშვი გადაჰყავს.

როგორც მაისის ვარდი, გიბყრია, ეს ყველა კუთხის ბუდის ბავშვია. თვალი ბრძოლაში არ დაგვიხრია და გარს გარტყია ვოლგის არშია.

სამშობლოს შუქი გარშემო გაკრავს, მახვილის ვადას მარჯვენა ბლუჯავს. არწევ მომავლის უთვალავ აკვანს და წერ სახალხოდ მშვიდობის გუჯარს.

საბარძალოს პლატფორმაზე კომპოზიციის და 3 ი ღონის სახლობის წინა კორნაკო რაკონსუტის, კავკასიის საბურთის ურავალთიანი საკავშირე ჯარადი

ს ა ხ რ ო თ ა

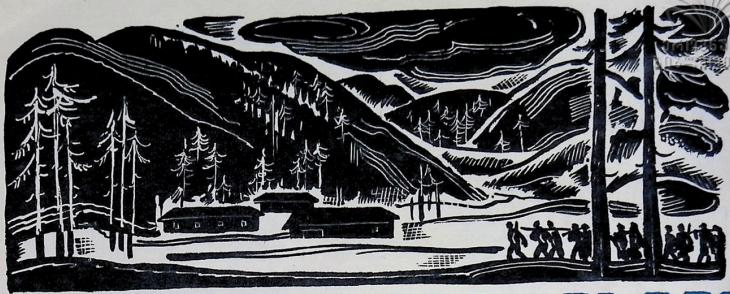
5 • ა პ რ ი ლ ი • 1970

გამოცემის 44-0 წალი

საქ. კვ. სპ. - ის. გეოგრაფიკული

თეთრი უღელსახიდი

მიხეილ კაპაბაძე

მხატვარი
თ. საფოსტაძე

...როგორღე ზამთარს თუ გაღვავრჩი:
როგორღე კარსა თუ მიგატოვსა!

გ ა ლ ა კ ტ ი ო ნ ტ ა ბ ი ძ ე .

ს მ თ ხ რ ო ბ ა

I
ჩვენ წუხელ მოგვიყვანეს აქ, ამ ადგილს შვალორებზე
ჰქეია. მისი ძირში დვას სამი გრძელი ფიცრული და ხე-
ტყის სახერხი ფარდული. იქიდან რკინიგზის ვიწრო ლი-
ანდავი გამოიღის და სადღაც ტყეში აიარაგება. ესაა და
ეს. მეტი აქ არაფერია, არც უსულო, არც სუღიერი.
სწორედ ამიტომ ბუზღუნებს პეტო:

— რას გვათხრევენენ სიჭაგაცილო ხალხს ამ ოხ-
რადლასარჩენ ბლინდაეებს? იგერ, იმ ფიცრულებში
მთელი ლეგიონი მოთავსდება.

დასტურის ნიშნად თავს ვუქენე და ვეუბნები:

— ეგ ჩვენი ჰუკის საქმე არ არის, პეტო!
დალოლები კი მართლაც ძალიან ვართ. რკინიგზის
სადგურიდან შვალორებამდე თითქმის 120 კილომეტრია
და ორ დღე-ღამეში გავლიეთ ეს გზა. გზა კი არა, ნა-
ფელი ცოცხოხეთი იყო ორგვლოვ დახეავებულ მთათა
ფერღობები, ჰუოხები და ხეგები თეთრად გადაფიფქუ-
ლიყო, მაგრამ ამ მშვენიერებით დატკობის თავი არავის
ჰქონდა. თოვლით, წყლითა და ჩვენი ფეხით აზვილი
თიხნარში მუხლამდე ვეფლობოდით, უღელტეხილამდე
აღმართმა შეგვიკლა, შემდეგ — დაღმართმა. თითქოს
ფაფასავით სქელ წებოში მივიკვლევდით ათასნარად
დავლავილ, ვიწრო გზას, რომელსაც ბოლო არ უჩანდა.
პეტონ ზურგზე ათასეულის ნაღმსატყორცნის ლაფეტი
ჰქონდა აკიდებული, მე კი — ლულა. თან რამდენიმეჯერ
დავგებობდეს გერმანულგზამა.

— რა ლამაზი მიდამოებია, ბიჭებო! — თქვა ვილა-
ცამ.

პეტოს ვარდა არავინ გამოხმამურებია ამ ნათქვამს.

— გეფი ხარ! — უთხრა პეტომ და ძლივს ამოათრია
ფეხი წითელი მიწიდან.

წუხელ, როგორც იქნა, მოვედით. სიბნელეში ფიცრუ-
ლი შენობები ვერც კი შევინძინეთ, პირდაპირ თოვლზე
დავეყარებინეთ და დაიძინეთ. დღეს დილიდან ბლინდა-
ეებს გვათხრევენებენ, ღრმა, ფართო ბლინდაეებს. ალ-
ბათ ერთხანს აქ ფიჭობენ ჩვენს გაჩერებას.

— აი, ახლა შინაც რომ გამოიშვან, იმ გზით დამბრუ-
ნებელი არა ვარ, — მეუბნება პეტო და ქოშინით იქნევს
წერაქვს.

— სხვა გზა არ არის. წინ მტერია, — ეუბნები პეტოს.
იგი დიხანს ფიჭობდა რალაცაზე, წერაქვს დაყრ-
დნობით. მე ვციცო, რაზეც ფიჭობს.

— ზამთარში ცუდია სივლილი, — თქვა ბოლოს პე-
ტომ და საცოდავად აიწურა, ფარაჯის საყელი აიწია.

— პირიქით, კარგად შეინახები, — სიცილით უთხრა
სმირნოვმა.

პეტომ სწრაფად დააგდო წერაქვი, თოვლი დააგუნდა-
ვა და სმირნოვს პირდაპირ გაღრევილ სახეში სთხოლიშა.
სმირნოვი თოვლს აფურთხებდა, ისევ იციწიოდა და პე-
ტოს ეუბნებოდა:

— აბა, ავგისტოს პაპანაქემა სიცხეში გრილ მიწაში
ჩაწოლა სასიამოვნოც კია. ვაჯაცობა ახლა...

პეტომ არ დაეცა სათქმელი, ისევ გუნდა მოარტყა
სახეში. სმირნოვი ხარხარებდა.

ოცეულის მეთაური მოგვიანებოდა. პეტო ახალ გუნ-
დას აკეთებდა და, ლეიტენანტი დიანახა თუ არა, შეც-
ბა, — თოვლის ბურთი ხელში შერჩა.

— ეს რაღა ამბავია?! — მკაცრად იკითხა ლეიტენან-

ტმა. — კულტურისა და დასვენების პარკში ხომ არ გკონიათ თავი?

— არაფერია, შეიკუნტრუშეს კვიცებმა, — მომესმა მაიორ გარკუშას მზიონ ხმა და მაშინვე მოგვრიალდი. ათასეულის მეთაური ფართო ნაბიჯებით მოდიოდა ჩვენსკენ და იღიმებოდა. ლეიტენანტმა „სმენაო“, დაიკვირა და უფროსისკენ გაქანდა, მაგრამ გარკუშამ პატაკი არც კი ათქმევინა...

პეტო გამალებით სცემს გათოზილ მიწას წერაქვს. მე და სმირნოვი მკერდადმდე ვდგავართ ორმოში და ნიჩბებით ზემოთ ვისვრით წითელ ბელტებს. გარკუშა და ჩვენი ოცმეთაური ერთხანს გვიყურებენ, მერე იქითკენ მიდიან, სადაც სხვა ბლინდაეს თხრანან.

— პირდაპირ საკონენელში ვარ ჩავარდნილი, ამხანაგო მაიორო. ამ ძუღმწოვარა ბავშვებით რა უნდა გავაწყყო?

— მომესმა ლეიტენანტის ჩივილი.

— ნუ წუწუნებ, ლეიტენანტო! ვფხვფივით ბიჭები არიან. როცა საჭირო იქნება — მთებს დასაბრავენ. ხედავ, რა შარკვედ მუშაობენ! — უთხრა ათასეულის მეთაურმა და შეჩერდა. მცირე ღუმლის შემდეგ ჰკითხა:

— თქვენ რამდენი წლისა ხართ, ლეიტენანტო?

— ოცის.

— აღწერ დაბერებულხართ, ძვირფასო, ძალიან აღწერ... გახარებულმა სმირნოვმა ხელი ჰკრა პეტოს და ნიშნის-მოგებით ანიშნა ლეიტენანტზე.

— ერთი წლითაა ჩვენივე უფროსი, — სიცილით თქვა მან და თვალს ჩამოკრა.

პეტოს გაეღიმა, მაგრამ მე მშვენიერად ვგრძნობდი, რომ იგი სულ სხვაზე ფიქრობდა. მისი ამგვარი განწყობილება ძალიან მაწუხებდა. სულ უფუნებოდ იყო, მოლუმული და ჩაფიქრებული. ეშვოლინში რომ ჩავსვდი და თბილისის თვალს მივფარა, პეტომ ათართოლებული ნიშით მითხრა: „ყველაფერი უნდა მამაპიტო, თენგიზი.“

ვგრძნობ, რომ აქ ვეღარ დავბრუნდები“. თავი მიიბრუნა და დიღხანს ღმძლა.

ქარამ ისევ ძლიერად დაებერა და ნამჭერი შემოგვავარა სახეში. ჩავეცუქვით და ვაზთვის ქალაღმდე გავხვით თამბაქო. გავამოლეთ. პაპროსის თბილო ქალაღმდე საღაღც კი გვექონდა, მაგრამ რაც წინა ხაზს მოვუხლოვდით, ვაზთვის ნაგლეჯში ვახვევთ თითუნს, როგორც ნამცხვით ფრონტელებს ჩვევით. მე ახლაც კარგად მახსოვს იმ ჩვენი პირველი ეშვოლის ბორბლების გაუთავებელი რახარუბი. პეტომ მითხრა მაშინ: „აბა, დაუკვირდით, ამ ვაგონების ხმაური სულ სხვანაირია, სამწავრო მატარებლის რიტმულ ტკაც-ტუცეს არა ჰგავს. თითქოს ტუცავ-მტრეკევეები ისვრიან გამუღმებთ“. ეს განსხვავება მე ვერ შევნიშნე. ის კი იყო, რომ ეშვოლინი როგორღაც მჩრისხანედ ხმაურობდა, ალბათ ძალიან ჩქარა მიდიოდა. — თან არსად ჩერდებოდა. „ჰო, პეტო, ეს სხვანაირია“, — უთხარი მე. „რა ბედნიერები ვიყავით, თენგიზი, რა ბედნიერები!“ — თქვა პეტომ და თვალბი ცრემლებით ავმსლა. მუტრა მოვარიღე. მართლაც ძალიან ბედნიერები ვიყავით.

უკვე კარგა დაბინდებული იყო, როდესაც ბლინდავი იქვე ახლოს, ტუეში მოჭრილი შორებით გადავხვართ. შორეულ ნაძვის ტრტები დაგვიფინთ ბლომად. შერე მიწა დაეცაყავით.

— აი, ჩვენი სასახლეც მზადაა, — კმაყოფილებით თქვა სმირნოვმა. — ახლა ვახშამი და მერე ძოლი.

— ისე დავიღალე, რომ ჰკამის თავიც არა მაქვს, — თქვა პეტომ.

— როგორ თუ არა გაქვს? სწორედ დალიღხანსა და ნამუშევარ კაცს უნდა ჰკამა, — შეუღტია სმირნოვმა, პეტოსა და თავის კარღლებს ხელი წამოავლო და საველე სამზარეულოსაკენ გავწიეთ.

— რა ემართება. შენს მძაყაც?

— მკითხა გზხანი სმირნოვმა.

— დიღალა.

სმირნოვმა ისე გულიანად გადაიხარხარა, რომ ვეება სხეული აუტოვდა.

— შეტქშენიღბვას თავი დაანებე, თენგიზი! დღიღხანია ვამჩნევ, პეტო ცულ გუნებახეა, იქნებ ჩვენი დახმარებაა საჭირო?

— არა, კოლია. ხომ იცი, დრო ყველაზე კარგი მკურნალია.

— აბა, სატრფოზე ფიქრობს? შეხედე შენ... — შეწუხდა სმირნოვი. — არაფერია, მალე წინა ხაზზე გავალთ. იქ ვაერთობა, გულს

გადაყოლებს. — სერიოზულად დაუმატა მერე.

— კარგი გასართობი ადგილია. შენ არ მომიცედი! — ეუთხარი მე.

საველ სამხარეულოსთან კარდალებით შეიარაღებული ჯარისკაცები შეჭავფულყვევნ. მეორე მხროლოლი ოკუპლის მებრძოლებმა ვანში აიღეს და ტყისკენ შეუჩხველად წასვლა დააბრეს.

— სად მიდხარო, ბიჭებო? — დაუძახა მათ სმირნოვმა.

ხმა არაფერ გასცა, ბინდში გაუჩინარდნენ.

ბლინდაჟში კონსერვის კოლოფთაგან გაკეთებული ჭრაქი ბუტუტავდა. პეტოს ძინა.

— გავალიძოთ? — მკითხა კოლოამ.

პასუხის ნაცვლად მხრები აუჩეჩე, — რაღაც ძალიან გემრიელად ეძინა პეტოს და მისი ვალციება შენახებოდა.

— კარგი, ძინოს. — თქვა კოლოამ და პეტოს კერძით სასვე კარნაღა გვერდზე გადადგა. მერე ჩექმის ყელიან ალუმინის კოზი ამოიღო, ხელით გულდასამით გაუწინდა და ჭამას შეუდგა.

ჭრაქის შუქი უცნაურად ციმციმებდა და პეტოს სახეზე ჩრდილები თამაშობდნენ. ხან ერთიანად გაუნათლებოდა სახე, ხან ჩაუშუქებოდა. ეუყურებდი და ვერძომბდი, რომ ეს სახე ჩემთვის ძალიან ძვირფასი იყო. სიბოძო სასიამოლო დამიარა მთელ სხეულში. წინათ ასეთი რამ თითქმის არ მიგვჩინია. უწინ მძინარე პეტო არც კი მენახა და, საერთოდ, არ მიფიქრია მასზე, როგორც პეტოზე. უბრალოდ, მეგობრები ვიყავით. სკოლაში ერთ მერხზე ვისხედით, ზშირად ერთად ვამზადებდით გაკვეთილებს, ერთად ვეპარებოდით მშობლებს მტკვარზე საბანაოდ, ერთად ვიამაზებდით ფეხბურთს და... ერთი გოჭო გვიყვარდა.

ჭრაქის მოციმიკმე შუქზე პეტოს სახე ხან მოლუშული შეჩხვევითადა, ხან მკინარი, ხანაც ავადმყოფი. „ყველაფერი უნდა მახატიო“, — მითხრა ეშლონში.

...მაშინ ვახაფხული იყო.

ბესიკის ქუჩაზე. ბაღში, ჭდრებს პატარა მწვანე ბელებივით ასხდნენ ქორვა, ნაშიანი ფოთლები. ირგვლივ იდგა მთაწმინდის ძირში თეთრად აფეთქებული ნუშისა და ვაშლის ხეების დამათრებელი სურნელი. ქარის ჭვავს მწერალთა პანთეონისაკენ ეღო გზა. — ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელს ექსკურსიაზე მიჰყავდით. ევილ-ხვილით შევედგე მისი კალთაზე წვიმი ჩამორეცხილ, დარეხილ ბილისს. როცა პანთეონის მიუღწელოდით, მასწავლებელმა გვიხიბრა:

— ბავშვებო, ეს ჩვენი ერის წინა ადგილია და ასეთი ტაშ-ფანტური იქ შესვლა უხერხულია.

გაგჩერდით. მხოლოდ რუსიკომ გადაიკისკისა და ყველამ მას მოხედა. იგი, საერთოდ, მუდამ უღროლი ღრის აიკისღებოდა ხოლმე.

— რას მოაპორწივით, თვითონ არ შეუძლია სიარული? — დამიბღვარია პეტომ.

შუა გზაში რუსიკო დილადა, ხელი ჩამკიდა და ასე მივილიოთ: მე წინ. ის კი უკან.

— შეხეულთ, მასწ. თენგიზმა რუსიკო ბუქსირზე აიყვანა, — წამოძახა ვილცამ.

რუსიკოსთვის ხელი არ გამიშვია, რადგან იგი ძალიან მიყვარდა. სხვა ღრის კიდევ როდის მომიქცეოდა საშუალება ასე დილხანს მჭერდა მისი ხელი?

პანთეონში ძალიან აღუღვევბული პეტო მომიახლოვდა. განზე გამიწმო და უცნაურად გამოცვლილი ხმით მითხრა:

— წამოდი, შენთან საქმე მაქვს.

გრიბოედოვის ავღამისკენ წავიდით ჩვენ ორნი. არ ვიცილი, რა საქმე ჰქონდა პეტოს. მაგრამ მის შეცვლილ სახესა და დამბრილ ნესტობს რომ ეუყურებდი, ვერძომბდი, რაღაც სერიოზული ამბავი მოხდა. ავღამას მივეფარეთ თუ არა, პეტომ ჩიქურ მომახალა:

— რუსიკოს თავი დაანებე! რუსიკო ჩემი გოჯია.

— საიდან არის შენი გოჯო? — ერთბაშად ავიწითე.

პასუხის ნაცვლად პეტომ ისე გამარტყა სახეში, რომ თვალთაგან ნაპერწკლები გამცვევდა. უმაღლე მოვარდნენ ბიჭები, გაგვაშველეს. მასწავლებელიც მოვიდა, რატომღაც თავზე ხელი გადაამისვა და ხმადაბლა, თითქმის ჩურჩულით თქვა:

— არ გრცხვებით, ბავშვებო? ვანა აქ ჩხუბი დასაშვებია? ეს რადიპარი მჭრებელია.

მე ვერ გაიხსენე, რას ნიშნავდა სიტყვა „მჭრებელია“, მაგრამ ფიქრის თავი არ მქონდა, რადგან ძალიან მტკილია თვლი. მასწავლებელი ისევ მომეფერა და ტროლისაგან ძლივს შევიკვეთ თავი, რომლა კომპის ნაქუცრავით მქონდა ყელში გაჩხერილი.

გავფა მთაწინდაზე ასეა ვაღაწყვირ: მე ზეით არ წავსულარ, სხეებისთვის შეუმჩნეველ დაბლა დავეშვი. ერთ-ერთ მოსახვევში დავდექი და უკან მივიხედე-ზევით, აღმართზე, პეტოს „ბუქტირზე აყევანა“ რუსი-კოც, ისე მიდიოდნენ. ბილიკი თითქმის საკათავე, რომ ზურგს უკან გამაღებელი ნაბიჯების ხმა შემომეცმა. თითქოს გულმა მიგრანო, — არ შეტრიალებულვარ. პეტოც დამეჩინა და მხარზე დამაძო ხელი. თვალს ვერ მის-წორებდა.

— დედაშენს არ უთხრა, თორემ თქვენთან ვეღარ მო-ვალ: — მითხრა და სირბილი შეუწყვა აღმართს.

„ყველაფერი უნდა მამატიო...“ — მითხრა პეტომ ეშე-ლონში.

მე და კოლია ჭერ კიდევ კერძა შევექცეოდით, როდესაც თვითმფრინავის შორეული გუგუნი შემოგვეცმა. უსიამოვნო გრძობამ ამიტანა. თვითმფრინავის ხმა თან-დათან ძლიერდებოდა. ჭამა შევიწყვიტეთ და სმენად გა-დავიქციეთ.

— საღამოს შემოწმებზე გამოცხადდნენ, მამაძალე-ბი, — შეუკურთხა სმირნოვმა.

სწორედ ამ დროს გაისმა ბოძის ამარზუნენ წულიო და აფეთქების ხმა. ჭერში, მორეზზე დაფენილ ნაფის ტო-ტეშში თავივით გაიშრიალა მიწამ. ჭრაქის ჭვარტიანი ენა შეკრთა და ჩაქრა. ჭრაქს მოუვლიდ და პეტოს შეეხედდა. ეძინა. მეორე ბოძი რომ გასცდა, პეტომ ფა-რავა წაიხურა თავზე, თვალები არც კი გაუხელია. კო-ლია და მე შეშლითებით მიგჩერებოდით ერთმანეთს. მე-სამე ბოძი ჩვენი ბლინდავის ახლოს აფეთქდა.

— გავიდეთ, თორემ ცოცხლად დავგზარბავს, — ვთქვი და წამოვდექი.

— იქევი, გარეთ გასვლა უარესია, — დამსვა სმირ-ნოვმა.

მეგონა, ბოძი აუცილებლად ჩვენს ბლინდავს უნდა დასცემოდა. პეტოს შეეხედე, — უშფოთვლად ეძინა. „რა ბედნიერია, რამე რომ მოხდეს, ისე დაილუპება, ვერც კი ვაიგებს“, — გამოილუვა უცემ. სმირნოვმა თითქოს ჩე-ნი ნახარევი ამოიკითხაო, პეტოზე მანიშნა და თქვა:

— ახლა ევფაში რომ მოვაყვლიონ, პირდაპირ საიქი-ოში გამოილციებებს.

მეოთხე ბოძი მოშორებით გასკდა. მერე თვითმფრი-ნავის გუგუნი მიწელდა და შევებით ამოვისუნთქე. ამ დროს გარეთ ვილაკამ დაიძახა:

— ბიჭებო, იწვი!

გართ ვავიქერი, მაგრამ ერთბაშად ვერც კი მივხე-დი, რა მოხდა. ირგვლივ ყოველივე დღესავით იყო გაზა-თებული, დათოვილ მიდამოს საოცრად ლამაზი ვარ-დისფერი დაპყრავდა. მერე დაეინახე, როგორ ბრძლეია-ლით იწვიდა ერთ-ერთი ფიცრული. უეცრად აღმოდე-ბული შენობიდან რამდენიმე ჭარისკაცი გამოვარდა, სულ რამდენიმე...

— შეხედე! მეორე მსროლელი ოცულის ხალხია! — წამოიძახა სმირნოვმა.

აქი ჩუმად მიიპარებოდნენ საველე სამხარეულოდან! ფიცრულში უნდოდათ თვინებულად დამის გათვლა. ახალგაზირი, ცივ ბლინდავში დაწოლა არ ისურვეს.

— აუ, ოცმეთაურიც გამოიბრა! — მიგვითითა კოლიამ. სად გამოიბრა საცოდავი? არ ერჩივა ცეცხლში

დალუბულიყო? ხელ ხომ სამხედრო-საველე სესამარ-ლის წინაშე წარსდება! „თუმცა ასე ჯობია“ ვაგვი-ფიქრე მე, — თორემ მისი უთავობისთვის სესამარ-ეგო პასუხი“.

ერთი საათიც არ იყო გასული, განვამით ავგაყენეს. ახალი ჩამინებული ვიყავი და სიხმარში გერეაფის მასწავლებელი ვნახე. მან თავის კაბინეტში ვეზერთელა გლობუსზე შემსვა და ეს ნიორფერი ბურთი ძლიერად დაატრიალა. მერე სამხედრო ემელონის გამაყრუებელი რახარუბი მომესმა და... კოლიამ გამაღვიძა: განვამიო. გიცივით წამოვარდო.

— მიიწყვე! — გაისმა ასეულის მეთაურის ბრძანება. — მოიწყვე! — ბრძანა ჩვენმა ოცმე უთარმა.

პეტო გამაღვიძო სჭამა თავის კეძას, თან სინანუ-ლით მიეკითხებოდა: ეს ბლინდავი უნდა დავტოვოთ?

— არა, ჭიბეში ჩავიწყობთ და თან წავიდეთ! — ჩემს მაგივრად უპასუხა კოლიამ.

— მიელ ქალაქებს ეტოვებთ, ეს კი მიწურებზე წუწუ-
ნებს, — თქვა ვილაძემ.
უეცრად მლიერად დაუბერა ქარმა და ირვლივ თოვ-
ლის ყორიანტელი დააყენა. საშინლად ციოდა. კიდევ
უფრო ჩამოვიფხავე ყურებიანი თბილი ქული და
მწყობრს მივეცი.
— საღ მივდივართ? — მკითხა პეტომ.
— ლაღმესთან, პეტო...

II

„აქი ირთხალ დანადგობის,
პრთხალ მოკვადგობის.“

ალექსანდრო ქაჯაბიძე.

„ბატებივით ვაბაწრულნი მივეყვებით ერთიმეორეს კულ-
ში. ჩემს წინ მაკალის ზურგს მიგჩერებივარ, რადგან
გაეცალულ თოვლი უფრო ავლილია სიარულით. თანაც
ცოტათი თუ ვაღასცილ ნაკველეს, შესაძლოა თვალს
გამოვიხაროს მალალი ბუჩქნარის გაფარჩხულმა ტოტე-
მმა. ერთხელ უყვე წამოვიგე დანასავით მასრ ეკალსა
თუ ხეღ ტოტს, — სიარულში წაბით ჩამთვლიბა და
თოვლში გაეცალულ ბოლიკს ოღხავ ავცდი. ყინვა მწვეს
გაკაწრულ ლოყას. სამეფიროდ, აღარ შეძინება და უფ-
რო ცოცხლად მივდივარ. ძალიან მინდა ერთი ვაჟაბო-
ლო. მასხენდება თეატრის ფოიებში გაკრული წარწერე-
ბი: „აქ თამაშაქოს მოწყვეა სასტიკად აკრძალულია“. ჩემ-
თვის თამაშალა გამბობ:

„აქ თამაშაქოს მოწყვეა სასტიკად აკრძალულია“.

სადღაც მალდა, უმთავრო რამეში წერეგებისმოშულ-
ლად გუგუნიბა მტრის მხვერავი თვითმფრინავი. იმასაც
სწორედ ის უნდა, რომ პაპირთებს მოუქცდოთ. „რა
უნებარად, მტრები ვართ და ერთი და იგივე სურვილი
გვაქვს“, — გავიფიქრე რატომაც.

მივდივართ, მივდივართ, მივდივართ...

„ხეტავი რომელი საათია? თუმცა ახლა ამას რა მნიშ-
ვნელობა აქვს! ესაა, რომ დიდი ხანია შეუსვენებლად
მივდივართ და დავიღალე. ალბათ ამიტომ დამიძიმდა
აგრერივად ტვირთი, — თითქოს ნაღმსატყორცნის მეო-
რე ლუბა ამკივს ზურგზე. ნეტავი რამდენი საათია
მივდივართ? მაგრამ ამასაც რომ არავითარი მნიშვნელო-
ბა არა აქვს! ვეღვით იმდენს, რამდენსაც გვატარებენ.“
— თავში ათასნაირი ფიქრი მიტრიალებს. ბოლოს გუ-
ლიანად ვაგინებ პიტლერის მკვლარას და ცოცხლს და
რატომღაც მასხენდება კომკავშირის ხეივანი, ნარკყა-
ლის ნაწერებები და ჩვენი ინსტრუქტის ზღა შენიბისა-
კენ მიმაკალი, სტუდენტებით დახუნძლული ძველებური
ტრამვაი № 17.

ნარიყალაზე საშუალო სკოლის გამოსასვები გამოც-
დებისათვის ვეშაღებოდით...

მამინაც ვაზაფუელი იღვა თბილისში.
კომკავშირის ხეივანში ახალდაბეული ქაღრები პატა-
რა ვგოვლებით მოირთვენ. ბოტანიკური ბაღში თანდა-
თან ქრებოდა რუხი ფერი და გარემო მწყვანით იმოსე-
ბოდა. ნარიყალადნ ღრუბლის ქულებით ჩანდნენ ვა-
შლის ხეების გაღარეული გუმბათები. მე და პეტო დი-
ლაღრიანად ავდიოდით ნარიყალაზე და ერთად ვეძე-
ვოდით

დინეობდით — გამოსასვები გამოცდებისთვის ვეშაღე-
ბოდით. მერე იქიდან მივდიოდით სკოლაში, ^{სკოლაში} ^{სკოლაში}
პანთეონში მომხდარი ამბის შემდეგ პეტო ^{სკოლაში}
როგორღაც დარცხენილი იყო ჩემთან. მეც ვატყობო-
ბდი. მაგრამ რაოინის პირელობამ ფრენებში უნდა
ბაშად აღადგინა ჩვენი შორის ადრინდელი დამკოლე-
ბულება — პეტო და მე სკოლის ნაკერს გუნდში ვთამა-
შობდით. პეტომ შესანიშნავად იცოდა ჩასატყუარელ
ბურთის ბაღზე აგდება და მეც ვერტყამდი და ვერტ-
ყამდი...

„დაბოლო, გენაცვალე“, — აზარტში შესული, რატომ-
ღაც ჩურჩულით ვეხვეწებოდით. და პეტომ დაბლა ბურთს
ამიკვდებდა გამოზომილად. ყოველ მოძრაობაში მთელ
სულსა და გულს აქსოვდა, — ისე გემრიელად იცოდა
პეტომ ბურთის ბაღზე აგდება. პირდაპირ არტისტუ-
ლად!

და პანთეონის ამბის შემდეგ პირველად რომ ვუთხა-
რი, გენაცვალე-მეთქი, თავი მოვიკლა, ისე ითამაშე-
ვებოდადი, რომ ეს თამაში ჩვენი შერიგებისა იყო.
ჩვენი მეგობრობის: ეს ჩვენი ბურთი იყო და მეც თითო-
სის ფიქრით შემქმნა, ერთი მატრიოც არ გამოფუცქე-
ბა.

რუსიკო უწინაც ყოველ ესწრებოდა ჩვენს შემობრ-
ბებს. პირადად მე უფლებების ცვლილებით თავი მიმე-
წინებინა მისთვის, მაგრამ ხშირად არ გამოქსვლია თა-
მასში. ალბათ მტრისმეტი მონღოლებისაგან. ახლა კი რუ-
სიკო მხოლოდ მატრის დამთავრების შემდეგ ვამასხენდა
მე კი არ ვამასხენებია, იგი თვით შემოიჭრა მოედანზე და
პეტოსა და მე მოგვარდა.

— ბიჭებო, ბიჭებო, ჩა კარგები იყავით. რა კარგე-
ბი! — პატარა გოგოსავით ხზოდა და ხან პეტოს ხეცვლად
ხანაც მე. — ო, რა ბრწყინვალედ ითამაშეთ! ოღონდ არ
გაყოლოდით ჩინეთს, აქიოდა შარშანდელი ჩემიონების და
ვაამარცხეთ. რა კარგია, რა კარგია...“
მოედნიდან ერთად წამოვიდით შინ. რუსიკო შუაში
ჩაგვიღდა, როგორც გამოავლი მკვლავი ხელები და მთე-
ლი გზა აღტაცებით ლაპარაკობდა ჩვენს თამაშზე.

ღროღადრო ზეგით ვიყურები, გულის გამაწვრი-
ლებლად მოგუგუხე თვითმფრინავის დაღანდვა მსურს.
მაგრამ ცა ბნელი ღრუბლებითაა სავსე. საღდაც ამ უკუ-
ნეთის მიღმა თუ დამჩნის გერმანული თვითმფრინავი:
და მოსვენება არ მაქვს. მეჩერები ტყის გაძარცვულ
ტოტებში სისინება ქარი და ჩვენ მივდივართ, მივლე-
ვართ, მივდივართ... ახლა ალბათ უკვე შუაღამეა. მცო-
რავ თვითმფრინავი ისევ ღმრის უკუნეთში. მინდა სხვა
რამზე ვიფიქრო, მაგრამ გერმანული მფრინავი ხელს
მიშლის. მასხენდება პეტოს სურკვები: „რა ბედნიერება
იყავით...“ აქვებს ისიც ჩვენსავით ბედნიერი იყო? აი,
ის, ამ შავი ღრუბლების ქოჩოხებით რომ დაეხებოდა უგ-
ზო-უგვლოდ. იმას იწებე ჩემზე მერღვე ვინია და გულის
გასამაგრებლად მრავას, რაც ძალი და ღონე აქვს, აგუ-
გუნებს და აგუგუნებს, — ვფიქრობ და მაღლა ვიხედუ-
ბი, თვითმფრინავის დაწავა მინდა. მაგრამ ცა ეუბრვიო
შავია და უსეგვიპირი.

უეცრად შევიჩრდი. შესვენების ბრძანებამ თით-
ქოს ფეხები მოკვეთა მწკრივს, — ყველა ერთბაშად და-
წვა თოვლზე.

— საზამტყორცნო ოცული აქეთ! — იმბის ჩვენი
ლიტერანტი.

პეტო და მე ვვდებით და იქითკენ მივდივართ, საი-

დანაც მეთაურის ხმა მოგვესმა.

- ყველანი აქ არიან? — გვეკითხება ოცმეთაური.
- სიბიჭის ყველანი აქა ვართ, — უპასუხებს ვიღაც.
- სმირნოვი სად არის?
- ვარ!
- აბღულაევი?
- ჯერ ცოცხალი ვარ, იოლამ ლეიტენანტო.
- ან წაიწიანს იცოცხლებ, — ეუბნება ლეიტენანტი და ხმაზე ეტყობა, რომ ძალიან სცივა.
- პეტო, სმირნოვი და მე ერთმანეთის გვერდით მოკვალით. თავვეშ-ნაღმსატყორცის ლულა დავიდეთ, — საძივეს გვეყოფა. პეტო წრიალებს, მერე დგება და აირწინას იხსნის მხრინას.
- მე მუღამ ორი ბალოში მელო შინ, — დანაშავესავით ამბობს და აირწინას იღებს თავვეშ. — მიყვარს, თავი მალა რომ მიღვეს...
- ბოღში, პეტო, — იცინის სმირნოვი.
- აი, ხომ ვამოვალდა აირწინალი! — ვეუბნები პეტოს და ვგრძობო, როგორ მართმევს თავს ძილი.

ძილში მთელ ტანში ხანჯალივით გამაიზა რალაც საშინელმა ხმამ და მყისვე ფეხზე წამომაგლო. სმირნოვიცა და პეტოც წამოცვიდნენ. ნამძინარეგმა ერთბაშად ვერც კი მოვისაზრე, ვარშემო რა ხდებოდა. მომეჩვენა, თიქის ეს დიდრონი ხეები ფეხებიანად ცაში მიფრინავდნენ... ტყეში წუთილიც ცვიოდნენ ყუმბარები. ხეები მართლაც მიფრინავდნენ მალა და მერე ტრტების ლაწალუწით ენარცხებოდნენ გადაჯირგალებულ მიწას, როგორც ვეებერთელა დაყოლილი ფრინველები, ფრთების განწირული ტლაშუნით რომ ვარდებიან ძირს. ცას ღრუბელი გადაეყარა და ვაცრეცილო რიგრაი წამდაუწუმ იფარებოდა საშინელი ძალით ზეატყორცნილი თოვლისა და მიწის კორიანტელით. ჩემს გვერდში მდგარი პეტრო რალაცს მიყვიროდა, მაგრამ ვერაფერი გავარჩიე. სწრაფად მოვიგდე ზურგზე ნაღმსატყორცის ლულა და წინწასულვას მივეყვირე.

— ენები დავტოვო? — აკანკალებული ხმით იყვირა პეტომ და გამაჩერა.

ყუმბარით ამოთხრილ ძაბრისებურ ორმოსთან ორი დავტოვო ჩარისკაცი ველო. ერთი მათგანი ხელით გვანიშნებდა რალაცას, მეორე ვევაძახდა: „ძებო, ძებო...“

— მკათა სანატრები მოუვლიან, — თქვა სმირნოვმა. — წავიდეთ!

ჩქარა მივდიოდით. ჩვენს თავზე გამუღმებიტ წუოდნენ უხილაი ყუმბარები და სალდაც უპას ვამაყრუებელი გულუნით სკვებოდნენ. უეცრად პეტო შებრუნდა და, სანამ სიტყვის თქმას მოვასწრებდი, ხეთა შორის გა-

უჩინარდა. ერთი კი დავაპირე ვაყოლოდი, მაგრამ უკვლანი წინ მიდიოდნენ. და წამიერი ყუამანის შემდეგ ოცეულს მივეყვი. პეტო მალე დავხეივია. იგი გასტირებულ იყო და ქოშინებდა.

— ოჰ, თენგიზ, რა საშინელება! — მითხრა მან. — იცი, ერთი ძლივს სუნთქავს. აღმათ ვერ ვადარებდა. მეორე, აი, ხელით რომ გვანიშნებდა... იმას თურმე წყუროვილი ახრჩობდა... გესმის, თენგიზ. ნახვარი მათარა წყალი დალია მითხრა, ამა ერთი ნახვ, ფეხები რა დღეში მაქვსო? ერთი ფეხი კი ვუნახე, მაგრამ მეორე... გესმის, თენგიზ? ძალიან მტკივა. შემიხვეო. მაგრამ რა შექმენია? მერე სანატრები მოვიძინე, მათარა დავტრევიცოტა წყალი კიდევ იყო შიგ... სულ ახალგაზრდები არიან, ჩვენი ტოლები...

ჩქარა მივდიოდით. მივიდიოდით იქითკენ. საიდანაც ის-მონა ვერმანელთა ზარბაზნების ქუხილი.

ტყე შეთხელდა. მკრთალი მზის სხივებზე თვალის-მომჭრელად ლალაპებდა ტყის იქით ვამოილი, დათოვლილი ველო. მინდობზე თოვლი შეუბღალავი და ქათათა იყო. ბრძანება მოვიდა, — აქ შესღეეთ, მინდობში არ ვაგვიდეთო.

ოცეულის მეთაური ჩვენთან ჩამოყდა. კმაყოფილი იყო: ჩვენს ოცეულში არავინ დაშავებულაო. მერე გვიხოდა, მტერი აქედან სამოოდე კილომეტრზეა, იმ კვლის ვადალმა, დაბლობშიო.

— ჰო, მართლა, შენ ასე თავქუდმომოგლეჯილი სად ვარბოდი? — შეცარდა ჰკითხა პეტოს.

— იქ მძიმედ დავტოვოდი იყვენ, ამბანაგო ლეიტენანტი, — უპასუხა პეტომ.

— მე კი მეგონა პირდაპირ თბილისში გარბოდი, — გაიკილა მეთაურმა.

— თბილისში ვც დინჯად ჩავა, როგორც გამარჯვებულს შეეფერება, — თქვა სმირნოვმა.

პეტო ხალხიანად იღიმებოდა და მე მიყურებდა. მისმა მზერამ უეცრად გამახსენა, რომ გიმნასტურის ჯი-ბეში უკვე ორი დღეა გაუხსნელი მდლი რუსიკოს წე-რილი. ვიცოდი, რომ პეტომაც იმავე დღეს მიიღო ბარა-თი რუსიკოსაგან, მაგრამ ჩემთვის არაფერი უთქვამს. ერ-თმანეთს ვუმალავდით რუსიკოსთან მიწერ-ბიჭურას. ეს ერთობლივი რამ იყო, რასაც პეტო და მე ერთმანეთი-საგან საიდუმლოდ ვინახავდით.

იმ წელიწადს ცხელი ზაფხული იღვა თბილისში. გა-ვარჯერებულ სახურავებსა და ასფალტს ბული ასდიოდა. ნარიყალად ჩანდა ქალაქზე გაშრობლი ომშივარი, რო-მელიც თხელი ღრუბლებითი თითოდ. როცა კომკავში-რის ბივირიდან დაბლა ვეძებოდით, გვეგონა ცხელ თი-რის ჩაივლილი. შევიდნენ ვნებადვით, როგორც წუწუ-ბინდენ ტიტლიკანა ვოგო-ბიჭები სოლოვაის სოფელ-ში. თავარა სიცხისაგან გაშეშებულმა ქაღარის ხეებმა მო-იწყინეს...

პეტო და მე ჩვეულებისამებრ ალიონზე შევედგებო-დით ხოლმე ნარიყალასაგან მიმავალ აღმართებს. ისეც ერთად ვმეცადინებოდით, ამკრად უმაღლეს სასწავლე-დელში მისაღები გამოცდებისთვის ვმზავდებოდით. ერ-თად ვეშაფხვებოდით, თუცა მე პოლიტექნიკურ ინსტი-ტუტში ვაპირებდი შესვლას, პეტო კი — ენციკლოპედია-ის ფილოლოგიის ფაკულტეტზე.

ერთ დღეს რუსიკო ამოვიდა ნარიყალაზე. ჩვენ ისე ვიყავით რომელიღაც საკითხით გართული, რომ ვერც კი შევიწყნებეთ როგორ წამოვკვავდა თავს.

— ოჰ, ბიჭებო, რა აუტანელი სიცხეს! ოჰ, ბიჭებო, რო-გორ მიყვარდებით! — წამოიძახა, ბალახზე დაეშვა და თავისებურად გადაიკისკისა.

— რა გაიცნებს, ჩვენ ჩვენი გაჯირეება გვეყოფა, — განაწყენებული ტონით ვთქვი, თუმცა ძალიან გამიხარ-და მისი მისვლა.

— ჩვენ შენი ფრიალისნობაც გვეყოფა. რაზე ათიხვე-რდი? — როგორღაც უხეშად უთხრა პეტომ, თითქოს ჩემთან ხაზი გაუსვლა თავის უფლებებს, აქოდა „ჩემი გოგოაო“. ნამდვილად ვიცოდი, რომ რუსიკოს მისთვის არავითარი „პო“ და პირობა არ უთქვამს, მაგრამ პეტოს ისე ეგერა თავი, რომ ქვეყანა ლაპარაკობდა: რუსიკო პეტოს გოგოაო.

მთაწმინდაზე მომხდარი ამბის შემდეგ მე არაფრით ამტკავებდით რუსიკოსადმი ჩემს გრძობას და ვიღა-ცები თურმე ამბობდნენ კიდევ: თენგიზი დაფიხნაო. ანა, პეტოსი კი არ შემინდა. ეს რა საფიქრალია! უბ-რალოდ, პეტომ ჩვენს შორის პირველმა თქვა „მე მიყ-ვარისო“...

ახლა პეტოს ამგვარი უქმები სიტყვა გულში მომხვდა და ვუსაყვედურე:

— არა გრცხვებია, მაღლობის მაგიერ რაღაც...

— ნუ ჩხბობთ, ბიჭებო, — სიტყვა გამაწყვეტინა რუსიკომ და პეტოს უთხრა: — იმიტომ ამოვედით, რომ დღეს სოფელში მივდივარ ბებიასთან და თქვენთან დამ-შვილობება მიწილიდა. თუ შეეცადე, ვთხოვთ მასპინძელი. — და ისე გულთანად გადაიკისკისა. რუსიკოს მშვენიე-რი კბილები ჰქონდა. სიცილის დროს თავს რომ შევლი-

ვით უკან გადაიგდებდა და ბროლოვით კრიადა ცხელი-კამაჩინდა, თვალთ მიხვნილდებოდა. პეტოს მუცელს იღ-ებოდა ასეი დროს. აღბათ ამიტომ იცხებოდა წვეწვეს რუსიკო...

— რუსიკო, ნუ იცინი ასე, ისედაც საზოგადოებო ცეცხ-ლია...

— თქვა პეტომ. — როდის ჩამოხვალ? — ჰკითხა მერე.

— სწავლის დაწყებისთვის. სექტემბერში.

— ლექციების დაწყებისთვის. — გაუსწროს პეტომ და წაიშლდა.

რუსიკოც ადგა. კაბა დაიბერტვა და ისეც გაიკინა.

— ოი, ბიჭებო, თქვენ ბეგის სამეცადინო გაქვთ. აღარ მოგადუნია. — თქვა და ხელი ჩამოშორდა. პეტოსაც გაუწონა ბელი დასამშვიდობებულა. პეტომ ხელი აღარ გაუშვა და უთხრა „გაგაცილებო“. რუსიკოს უარი არ უთქვამს.

— თენგიზ, შენ იმეცადინე. მე ასლივეც მოვალ. მითხრა პეტომ და ქვეითაგან მიმავალ გზას რომ დაადე-ნენ, სიცილით მომძახა: „ხომ იცი, ასეთ დროს მესას-ზედმეტიც“. რუსიკომ ისეც გაიცინა და რაღაც უთხრა პეტოს. მე ძალიან გავბრაზდი და მივძახე: „მალე ჩამო-დი, რუსიკო, თორემ ძალიან მომენატრები და უშენობას ვერ ავიტან. ბებია მომიბოთხებ“. მერე წვირა ავიწ. მე-ცაიბინობა ვცადე, მაგრამ ფიქრით მიც რუსიკოსთან ერთად ჩავიღოდი ნარიყალას ბებერი კედლების ნანგრე-ვებზე.

ცა ღრუბლებით დაიფარა და თეთრად მომთქათე მიხ-დობის ფერი იცვალა — განაცხრისფერდა. რუხი ღრუბ-ლების მიღმა მტვერტვი მოთაყვარივით ილანდებოდა მზე. ხეს მიყრდნობილი ვიჯექი, ვთვლები და ბურხანში წასულს რუსიკო შეზნებოდა. თანაც თითქოს შორე-თიდან მესმოდა პეტოსა და სმირნოვის ერთგუროვანი ბუხუნი.

— ნიკოლა, ის აღბათ სისწლისგან დაიცალა, — შემ-ფოთებით ეუბნებოდა პეტო.

— რას იხამ, პეტო, ომში ყველაფერი ხდება.

— რატომ, რატომ უნდა მოკვდეს ჩვენივე ბიჭი?

— რას იხამ, პეტო, ომში ყველაფერი ხდება.

— რატომ ხდება, ნიკოლა, რატომ?... განა შენ არ გე-ცოლებდა, ნიკოლაი?..

— როგორ არ მეცოლებდა, მაგრამ ახა რა შემოძლია? მერე, აქ ყველა თავის თავზე ფიქრობს...

— არა, არა, ნიკოლაი, სტუპი, — გაცეცხლდა პეტო. — შენ არ ხარ ასეთი. აი, წუხელ ვანშობი რომ მოვიტანე. განა მხოლოდ საკუთარ თავზე ფიქრობდი? ხომ ფიქრებ ჩემზე, ხომ გავახსენდი!

თვალში გავახსენა, რაღვან თვლევამე ვიგრძენი, რომ პეტო ძალიან მფოთავდა. იგი მართლაც შეტრსმეტად იყო ადელვალდი, ლოყები ასწილდებოდა და დიღირის თვალზე უფლავდა. კოლიამ გამოიღმა და თვლი ჩამოე-რა. პეტოს შემოხმნეველი არ დაჩრენია ეს. უფრო აენთო და სმირნოვისიც გადაიხარა მთელი ტანით.

— არა, ნიკოლა, მე არ ვებუდობდი. შენ თვითონ არ ხარ ასეთი...

— წუხანდელი ვანშობის ამბავი რა სახსენებელა. სი-კვლილის საშიშროების დროს ყოველი კაცი მხოლოდ საკუთარ ტყუევზე ფიქრობს.

სიცილის მუღამ სიამოვნებას გვრის პეტოს გამბრახება იგი ახლაც ვახსრბას ლაპარაკობს ასე... ლაპარაკობს და თან მე მიყურებს.

— არა, ნიკოლაი, არა! აი, შენ ყაზბეგი არ წავიცი-
თხედა... ჩვენა გვეყავს ასეთი მწერალი.
— არ წამიყითხავს. მაინც რას ამბობს შენი ყაზბეგი?
— ო, ბევრ რამეს ამბობს... ამბობს, როგორ უნდა მე-
გობრობა და თავდადება სწორედ საფრთხეში, როცა
სიკვდილი თვალბში უხურებ. მეგობრისთვის თავგან-
წირვა — ეს ხომ ლამაზი სიკვდილია!
— სიკვდილი სიკვდილია. და მერე, რასაც შენ ჰყვები,
ეს მხოლოდ წიგნებში წერია. აი, შენ ოსტროვსკი ხომ
წავიციოთავს? ის სიცოცხლეზე წერს.
— ვიცი, რასაც ამბობს. თუნდ ოსტროვსკი იყოს. აი,
დღეს რომ სიკვდილი მელოდეს და ძალიანაც მიეჩიებოდ
უკან, რას დაფინახავ? რისი გაცემა მოვასწარი? არაუ-
რის.

— ამაზე საიქიმოში არავინ ფიქრობს, ყოველ შემ-
თხვევაში, ჯერჯერობით ასეა ცნობილი, — სიცილით
თქვა სმირნოვმა.

— არა, მოიცა, აი, ისიც, დღეს ფეხი რომ წააწყვიტა
ყუმბარამ და შველს გვთხოვდა, ის რომ მოკვდეს, ხომ
უხაროა მისი სიკვდილი. ნააღრვია, გულისმის?!

— ომში სიკვდილი ყოველთვის ნააღრვია, მაგრამ
მუდამ უხარო როლია.

— ამაში ვეთანხმები, ნიკოლაი. იცი, მე ლამაზი სიკვ-
დილის მომხრე ვარ. იმ დროს წამით აღბათ უშეშველად
გაგეულვებს გონებაში, რომ ვაჟაკი ხარ და ასეთი დარ-
ჩები აღამიანების სსოვნაში, ასე მოგეგონებენ. ახა სხვა
ღრის ხომ არ იფიქრებ საკუთარ თავზე?

— მე საერთოდ არა ვარ სიკვდილის მომხრე.
— არც მე ვარ, ნიკოლაი, მაგრამ...

პეტო ერთბაშად მოდუნდა, აწიღებულს ლოყები
ისევე გაუფიქრდა და ღრმად ამოისუნთქა.

გამახსენდა პეტოს ერთი მოთხრობა, რომელიც მან
სკოლაში დაწერა, — მეონი მეათე კლასში. იმ მოთხრო-
ბაშიც სიკვდილზე იყო ლაპარაკი...

„იგი ტროლიბუსში იჯდა და თვლემდა. ტროლიბუ-
სი ელბაქიძის დაღმართზე მიჩრახებდა და მას უსიმ-
რებოდა, თითქოს თვითმფრინავში იჯდა და ესპანეთში
მიფრინავდა. ტროლიბუსს მუხრუშებმა უმტყუნა, და-
გორდა, კედელს მიეხრახა და დაიმტერა. იგი დაილუპა.
ავარიის მომენტში წამით გამოფხიზლდა და ეგონა, რომ
თვითმფრინავში იღუპებოდა. ეს ერთგვარი შეღავათი
იყო მისთვის, რადგან თვითმფრინავის კატასტროფას
მუდამ რალაც რომანტიკული ელფერი დაჰკრავს. მართ-
ლაც, თვითმფრინავი, ტროლიბუსი ხომ არ არის!“
უცნაური ბიჭია პეტო.

თიბუბაუ ჯანგუაშვილი

რამ დამავიწყოს

რამ დამავიწყოს ფრონტული გზები,
ბორცვა ვისლის და ელბის...
ჭრილობას სტეპის ქარი მიხვევდა,
თოვლ-წვიმა მზანდა ხელ-პირს.

ჭაბუკს, მრისხანე ბრძოლაში გასულს,
მკერდით გრიგალთან შეხლილს,
ფარად მფეხრა დედის ცრემლები
და სიყვარული ქვეყნის.

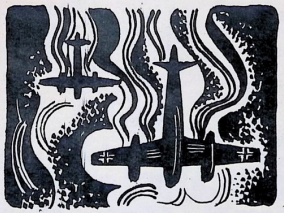
რამ დამავიწყოს მხადმფიციკული —
შვილი სხვადასხვა ერის,
სანგრის ყინვა და მიწურის სითბო,
გზების ჭყაბი და მიწვერი.

გულით ვისმენდი ოდერს გადაღმაც
მშობლიურ მთათა ეჭოს.
...სკელი ფარაჯის გაშლილ კალთავზე
ზემდგვი გიციოყდა წიკოს.

ჩამოთოვლილ და ნატყვიარი ჩანით
ბარათიც მოჭქონდა ზემდგეს...
ხიშტით ვაპობდით გაყინულ პურებს,
უბეშიც ვალხობდით შემდგე...

სიცოცხლის დიად ამჭუხარებას
შევხვდი ოდერის პირას,
რამ დამავიწყოს იმ ცხრა მაისის,
იმ გაზაფხულის დილა.

ჩვენ გავუთენეთ ეს გაზაფხული,
ეს დღე მსოფლიოს ხალხებს,
ჩვენს ანაყ დროშებს, გამარჯვებულებს
სიცოცხლის ქარი არხვებს.

ბუნებრივი სილამაზის ბუნებრივი

მზის აღსავალი ნელ-ნელა ბაძღებოდა.

ბუნებებში გარინდული ბუღბუღლები საგანთადონს გაღობდნენ. მობლიოდა ივნისის პირმშვენიერი დილა.

უცერად ყოველივეს ბინდისფერი დედო, ჩამუქდა. ჩამავდა... დასაუღეთიდან ყორნისფერი ღრუბლები მოჭარდნენ. გაჯარდა მებნი. ბრესტის თავზე ამტყდარი ქუქა-ქუხილის ექმთ ვლადივოსტოკს უწვდინა...

გათუნდა დღე, — კიდით კიდე ავის მაცნე. საზარელი, სისხლიანი. დაიწყო სამკედრო-სასიციოხლო ბრძოლა ათასთავიან, გაუმამდარ გველეშაბთან...

იმ სისხამ დილით გიორგი მახათაძე, როგორც ყოველთვის, საკოლმურენო მინდვრისკენ მიმავალ გზას დაადგა.

შრომის ეშხში იყო უკვე შესული, როცა ერთ ადგილზე გააშეშა გულისგამყინავმა ამბავმა: გერმანელი ფაშისტები მუხანათურად დაგვესხნენ თავსო. ომი დაიწყო.

გიორგიმ მეუღლეს მხარზე ხელი მოუთათუნა. ნუ იდარდებ, მა-

ლე მოგივალ გამარჯვებულიო. პატარა ვანოს თითით ნიკაბი აუწია, ერთხანს მღუმარედ უქცირა თვალებში და... წავიდა.

წავიდა და ვეღარ დაუბრუნდა საყვარელ ცოლ-შვილს. ერთი წლის შემდეგ უკანასკნელად აპხენდა ქერჩის ცაზე მორიალუ ღრუბლებს...

გიორგი მახათაძის მეზობლები — გიორგი საბას ძე ჯაჭვამე და გიორგი დიმიტრის ძე ჯაჭვამეც კოლმურენები იყვნენ, შრომის მოყვარენი, კაცთმოყვარენი, გულმართალნი. მათაც გულისფიცარზე ჰქონდათ აღბეჭდილი: „მამულე უბირველეს ყოვლისა“, და „სჯობს სიცოცხლესა ნაძრახსა სიცილილი სახელოვანი“...

მათაც ომის დაწყების პირველი დღეებიდანვე იყნოსენ თოფის წამლის სუნე.

ორივენი პირნათელნი დარჩნენ საკუთარი ცოლ-შვილის, მშობლიური სოფლის, სულზე უტყებესი მამულის წინაშე.

საბას ვაჟი გიორგი ორმოცდაორში შინ დაბრუნდა — იარებიანი. მაგრამ როგორც კი ოღნავ მომპოინდა, კვლავ დაემშვიდობა ჯალაბობას, ამჯერად — უკვე სამარადისოდ... ორმოცდასამში მოსკოვიდან მოაწვდინა ხმა შინაურებს, მალე ჩავებმები ბრძოლაშიო. ეს მისი უკანასკნელი ბაძღ-

საუბრება იყო თავის სასაქონლო ცებთან.

მეორე გიორგიმაც (დიმიტრის ძემ) სახელოვნად დაასრულა ახალგაზრდული სიცოცხლე. ეს მობხდა ორმოცდაორ წელს. სევასტოპოლში.

ამ სამი გიორგის კვალს ვაპყენენ, მათი ხედვრი გაიზარდა ქერამის სხვა ვაჟკაცებმა — თედო არევაძემ, გიორგი ჩუბინიძემ, ლუარსაბ მოღებამ და სხვებმა ვინ მოთვლის...

ქერეში გურჯაანის რაიონის მინვარდნილი სოფელია, მცირე სახნავ-სათესიანი, მჭირამჭირანი... სადღაც მაღლა, პატარა მდინარე ქერემის სათავესთან მდებარეობს.

ოთხი წელი ზანზარებდა დედამიწა. ოთხი წელი მძვინვარებდა ქართველი — გამუღმებული ტყვიის დღღემით, სისხლის წვიმებით... სიცივდილის ცელი თიბავდა მილიონობით აღმამიანი.

მა არ გადავიტანეთ! შმიშლი. სიშიშლე. სიცივე.

ყოველდღე სერავდა გულუჯურნებელი ჭრილობა — ევლარასოდეს ვიხილავდით ბერჩ ჩვენს უსახოესს, „გულზე ღვიძლად მომბულ“ აღამიანებს...

და მიინც გაეძელით.

და განა მარტო გაეძელით! აღამიანთა მოღმის უბოროტეს მტერს — ფაშისტის ურჩხულს ჩვენმა ძლევაამოსილმა არმიამ, ჩვენმა ხალხმა თათები და აჭრა, თავები წააცალა და საკუთარ ბუნავშივე აუგო ანდერძი.

„ბოროტსა სძლია კეთილმანი...“

გათუნდა 1945 წლის 9 მაისი — დღე ბრწყინვალე გამარჯვებისა. დღე — ოთხი წლის მანძილზე ნაციონლები, ნანატრი.

გამარჯვება!

ამ ერთ სატყევაში შენივთდა ჩვენი კანონიერი სიამაყე. უსაზღ-

რო სისხრული და... გადატანილი ტანჯვა-ვაბაც, ცრემლიანი მოგონებებიც...

შემდეგ... შემდეგ ყველაფერი თანდათან ჩადგა კალაპოტში, საკუთარ კერას დაბრუნდნენ მამულის წინაშე სახელოვანდ ვალმობლიდი, ნაომარი ვაჭარები...

ბერძნები უზომოდ ბევრმა, „ნახა სამიო საფლავი, ვეღარ — დედის ჭაღარა“...

მაგრამ მათ დარჩათ უკვდავი სხონა, დარჩათ მეგვიდრენი — მამათა ნაწილნი სიცოცხლის გამკრძლებელნი.

სიცოცხლე გრძელდება!..

იყო სამგორის ტრიალი ეპილი, — მშით გარუჭული, გადახრუკული, საუკუნეთა მანძილზე მხოლოდ ხორშაკისა თუ ქარაშოტის საწვადარლი.

ასე იყო სულ რაღაც ოციოდე წლის წინათ.

მაგრამ აქაც გაიფევა წერაქვმა. ავღუვნდნენ მანქანები, გაიქრა არხი, არხში წყალმა ითქრიალა და, დაშარულ ველზე სიმწვანემ იფეთქა. სამგორის ველზე მძალის ყიფილი გაისმა, აყვფდა ძაღლი, პაერნი დაიარა კერის კვამლი.

და გაჩნდა სოფელი.

სოფელს ლამაზი და მძლავრი სახელი დაარქვეს: გამარჯვება.

ეს სახელი მას მტერზე გამარჯვების, ბუნების სტიქიაზე გამარჯვების სიმბოლოდ უწოდეს.

გამარჯვებაში დგას ავურის ორსართულიანი, დიდი შენობა. იგი საშუალო სკოლას ეკუთვნის. აქეთენ მოუხარიათ სახეგაბრწყინებულ გოგონებსა და ყმაწვილებს. მათი რიცხვი თითქმის ექვსასია.

აქ არიან ზესურთის მიუვალი. სოფლებიდან ჩამოსახლებულნი: გოგონებები, ჭინჭარულები, მინდიალები, ოჩიატები, დაი-აურები... ყოფილი მესხები და ჯა-

ვანები — ალფაშვილები, გვარამაძეები, ნადირაძეები, მიქელაძეები, ნათელაძეები... საქართველოს თითქმის ყველა კუთხიდან მოსულთა ძენი და ასულნი.

სწორედ აქ იწვავენ გონებას, იზუმლავენ ფრთებს შინდაუმრუნუნებელი ჭერემელი მეთომრების — გიორგი მახათაძის, ორივე გიორგი ჯაჭვაძის, თედო არევაძის, გიორგი ჩუბინიძის, გიორგი კახნიძის, ლუარსაბ მოღვებძის და სხვათა შთამომავალიც, თვალმოციციტმე შვილიშვილები.

და მათ ნიადაგ ახსოვთ თავიანთ პაპათა ვაჟკაცური საქმენი, ამაყობენ მათით.

ვინ იცის რამდენჯერ გადაუკითხავთ და-ძმებს: თამარ და ნუგზარ მახათაძეებს, ლეილა და ვაჟა კახნიძეებს, მეგა და ელმირ მორღვაძეებს, გივი ჯაჭვაძეს, გიორგი ჩუბინიძეს თავიანთ ოჯახებში უწმინდეს განძალ შენახული ფრონტული წერილები — პაპების მიერ ბრძოლასა და ბრძოლას შუა ნაჩქარეად ნაწერი სტრატეგონები...

სკოლაში ბევრია შინ დაბრუნებულთა, ომგადახდილთა მეგვიდრეც. აი თუდაც ეკატერინე კუქაშვილი, გელა გელაშვილი, სულხან ჯაჭვაძე... სალამობით ბუხრისპირას მსხდარნი ისმენენ ისინი მამების ათას საბრძოლო ეპიზოდს, ათასგვარ ფრონტულ თავგადასავალს...

ჩვენი ქვეყანა დიდ ზეიმს იხდის.

შესრულდა 25 წელი ფაშისტურ გერმანიაზე გამარჯვების დღიდან.

სადღესასწაულო იერი დასთამაშებს გამარჯვების საშუალო სკოლის პიონერ-მოსწავლეთა სახეებსაც.

ისინი ზომ ამ დღისათვის საგულდავსოოდ ემზადებიანდნენ.

აეგრ — შინმოუსვლელოა სტენდი, განსაკუთრებული რულდენებით დამზადებული.

აეგრ — ლამაზად გაფორმებული ალბომი, სადაც სამშობლო სათვის თვფრადებულთა საქმეებია აღწვსილული.

აეგრ კიდევ, — ომგადახდილ თანასოფელთა ფრონტენდი.

ამაღლეებელი შეხვედრები ყოფილ ფრონტელებთან...

მწვანედ, შრიალებს შინმოუსვლელოთა სახელზე ჩაყრილი ხეხილი.

ბალ-ვენახებით დამშვენებულ კვემერთელა სოფელს პიონერთა საზეიმო სიმღერების ხმა ვფინება.

გამარჯვებას ზეიმობენ გამარჯვების ნორჩი მკვიდრნი, სასიქაღულო მამა-პაპათა ღირსეული შთამომავალნი. და ისინი თითქმის ხელშესახებად გრძნობენ, თუ როგორ ტრიალებს მათ შორის დაუიწყყარ წინაპართა ნათელი სული. რომელიც პატარებთან ერთად ზეიმობს წყვილადზე მზის გამარჯვებას.

ს. ბაჩიაშვილი.

კამათუკებოქ ჩიქო

მიყრილ-მოყრილი ჩანთები
თვალწინ მიდვას მე ახლაც...
დე, ისეთ საშინელუებას...
ხალხი ნურასდროს ნანაგას...

ვარდები, ირგვლივ ვარდები,
ყვავილი შინ და გარეთ.
სკოლისკენ მიხვალ და დიმილს
გაფენს სამშობლო მხარე.

შენსავით, ასე სკოლისკენ
ილტვოდა ბავშვთა გუნდი...
ო, ახლაც, ახლაც გულს მიკლავს
ის საშინელი წუთი.

დე, ქვეყნად ომის ხანძარი
ნუ გააღდება ნურსად.
არ შესწრებოდეს არავინ
უმანკო ბავშვთა მუსკრას.

ტურფა მასის ლაგვარდებს
გადაუხსნია მკერდი,
ხეივანებს ადევნებულნი
მოგდევს ღუღუნნი მტრედის.

როგორც კი მიუახლოვდნენ,
ძეადეს სკოლის კარი,
ზეცა დაბნულდა უეცრად,
მოვარდა რისხვის ქარი.

სულ ასეთი ცა დაგვექერდეს
ყველგან — შიგნით თუ გარეთ,
სულ ყვავილებში ბრწყინავდეს
ჩვენი სამშობლო მხარე.

მოგდევს ფოთლების შრიალი,
ნიაიცი მოგდევს ფრთხილად...
ამ სიმშვიდეში ვიგონებ
ორმოცდაერთის დღას.

მოვარდა შავი გრიგალი,
სავსე შურით და გესლით
და გაახვია ბავშვები
მტერმა ტყვიების ცეცხლში.

ვაშა მასის განთიადს!
ვაშა მასის ვარდებს!
დიდება გმირებს, რომლებმაც
ქვეყნისთვის თავი დასდეს!

გყურებ... და მგონდება
ის საშინელი განცდა,
როდესაც წაიშო ყოველი
ჭკავდა სიკვდილს და ჯგარცმას.

რა ცოდო-ბრალი ბრუნავდა,
ენა ვერ იტყვის, ვერა.
ახლაც, იმ დღეს რომ ვიგონებ,
თითქოს გულს არც კი სჯერა.

სულ ასე ჰქონდეს ლაგვარდებს
მზით მოქარგული მკერდი
და სკოლისკენ მისდევდეთ
ბავშვებს ღუღუნნი მტრედის.

**პალკა
სანბელი**

უკითხველეთა ჰაერითა

მოვდიოდით ხუთნი
და მოგვყავდა „ენა“,
შორს ისმოდა ტყვიის
სისინი და სტყვენა.

— მარტოკაა ნეტავ?
— ალბათ შეგვლას ითხოვს!

ქვეშეების ბათქი
გუგუნებდა ისევ, —
ნათღებოდა დრო-დრო
ნაცრისფერი სივრცე.

შევედით და „ენაც“
შევიყვანეთ სახლში..
საკოდავად კენესის
უბედური ბავშვი.

ამ სოფელში გუშინ
ბრძოლა იყო ცხარე —
ერთ დიდ სასაფლაოს
ჭკავდა არემარე...

დედამისი აგერ
სისხლის ტბაში გდია,
ბაბუა კი თოკით
ჩამოუკიდიათ.

მოვდიოდით ხუთნი
და მოგვყავდა „ენა“,
ერთი ქონის ახლოს
დაგვეძაბა სმენა;

ავიყვანეთ ხელში
საკოდავი ბიჭი,
დანა პირს ვერ გვიხსნის,
ენის დაძვრა გვიჭირს...

— ვილაც ტირის, გესმით?
— ჰავსეი უნდა იყოს!

დაყუნტულა იჭვე
გონიერი ძაღლი:
წკმუტუნებს და ტირის,
საყვედურებს გვახლისი..

ჰოი, საოცრებაე, —
დამნაშავე იცნო!..
მიაჩერდა.
უყვფს.
თითქოს პასუხს ითხოვს!..

უმოდ ვდგავართ ყველა,
ენის დაძვრა გვიჭირს...
ჩვენს უბეში თბება
პაწაწინა ბიჭი!..

ურჯულოს კი ძაღლი
უყვფს,
უყვფს ისევ, —
კბილით დაგლეჯს ალბათ,
თუკი ნებას მივცემთ!..

..მოვდიოდით ხუთნი —
გულში წმინდა ფიცით —
და მოგვყავდა უბით
პაწაწინა ბიჭი!

აფხაზურიდან თარგმანა
ბიბი ძანალაძე.

(რალიდან „ომი, ბავშვობა“)

ბაბუ მუხარამიანი

ამოლიოდა წითელი მზე,
ძალზე წითელი,
სისხლის წვეთივით
ამოლიოდა წითელი მზე —
დედის გულივით
დიდი,
კეთილი.

ამოლიოდა და სხივებს შორს
ფანტავდა, როგორც
სიცოცხლის საკენკს...

ის ალუბლისფრად ანთებდა თოვლს
და ჩემი ოდის მოწყენილ სარკმელს.
შევიგნულ სხეულს ვითობდი მზის
შუკით,

თვალს მჭირდა მისი ყურება;
ოჯახში შეშა გვეყოფნიდა ძლივს
ჩიროდ კეცის გასასურებლად.
მე მიბრუნებდა იმედი სულს
მზესავით შორი,
მზისებრ თაქარა,
რადგანაც ხუთ წელს ვიყავი სულ
ლოდინის,
ნატვრის,

ფიჭრის აშარა.

ომმა მასწავლა დისა და ძმის

მოვლა და მათთვის ლუკმის გაყოფა.

ღამით ქარები მართმევენდნენ ძილს,

ძილიც არ მჭონდა ხშირად სამყოფად.

ცეცხლი კვიდა სიმინდის ფასს,

დედის თვალბეში ბუღობდა შიში...

ადგომის თავი არ ჰქონდა ძალს

და ამოქანარებდა ბუხართან შიმშილს.

მერე მოვიდა მაისის ცხრა

და აღარ მჩხვლეტდა შიმშის ცვალი.

მწვანედ ამღერდა მიწა და ცა

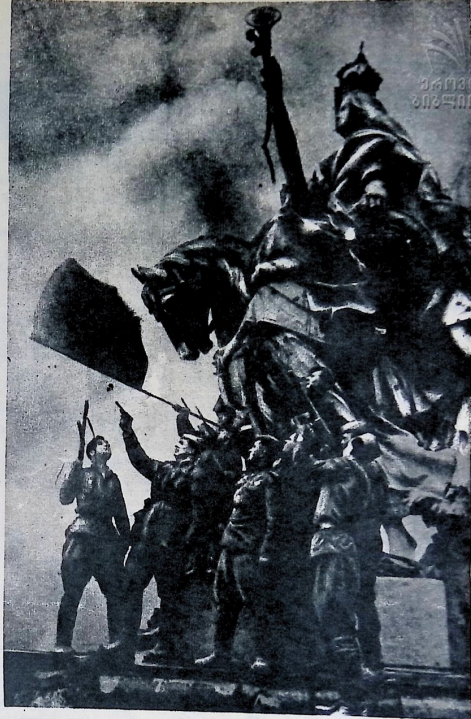
და მე ვტიროდი...

და მე ვცეკვავდი...

სულ ახლო იყო წითელი მზე,

ძალზე წითელი,

სისხლის წვეთივით.

ბაბაჩუხუჩის დროს რაინთაბაჯი

სულ ახლო იყო წითელი მზე —

დედის გულივით

დიდი,

კეთილი.

თეთრად გაჰქონდა ქათქათი ხეხილს,

ჩემი ბათურა ხმამალა ყვეფდა.

დედა?

ოჰ, დედა!!!

მიწაზე ფეხი,

მიწაზე ფეხი არ ედგა დედას...

ის ვერ აგნებდა ვერაფრით საქმეს

და უცინოდა სახე და თმები...

მზე ესელებოდა მხიარულ სარკმელს,

ნისლის მანდილებს აქნევდნენ მთები.

მამა დაბრუნდა!!!

ჭიშკარი,

ხიმი

და სასინდელ გასწორდა ისევ.

მე ვიხსენებდი თანდათან ღიმილს

და ვაკერებდი დახეულ სიხმრებს.

მუშალებს მიჰყვებიან... მე კი... ნატაშასთან ერთად წავიდეთ. სულ ერთია, ანა რა სწავლა ახლა? — ვალიამ წაიფლუტუნა და სახელი ცრემლიან თვალებზე მოისვა. ოლექსენკომ და ოლუხამ ერთმანეთს გადახედეს.

უხერხული სიჩუმე ჩამოვარდა. — ჰო, — ამოიხვეწა ოლუხამ. — აი თურმე რაშია საქმე! ოლექსენკომ ვალკას თავზე ხელუბი მოჰხვია, თავისკენ მიიზიდა, დი-

ხმით დაიწყო პარტიზანული ფიცის კითხვა:

— „...ფიცავ, შური ვიძიო მტერზე უღმრთოდ, დაუღალავად“.

და ასობით ხმა მძლავრ ექოსავით ბანს აძლიედა მას. მღელვარებისაგან წყვეტილი ხმით ვალიკი იმეორებდა ფიცის სიტყვებს და გრძნობდა როგორ უფლიდა ჭრფოლა მთელ ტანში. მას მეორე ასეთივე დღე გაახსენდა. მაშინ, ოთხი წლის წინათ, 1939 წლის 7 ნოემბერს, იგი ასევე იდგა მწყობ-

10 ნოემბერს რაზემემა წავლავა. მოსვლა იწყეს. შორეულ რეიდში, პრიპრიატამდე ვაეშურა მღაგუტენკოს რაში, ვიტია კოტკის შაბა გეძეცვა. იმავე დღეს საერთო ბანაკიდან გავიდა მუშალების პატარა ჯგუფი, მათ შორის ვალიკი კოტიკი.

ორი დღის შემდეგ პარტიზანები დიდი სოფლის მახლობლად დაბანაკდნენ. ამ სოფელში, გლეხების თქმით, მსხვილი სამხედრო ნაწილის შტაბი იყო განლაგებული. მუშალებ-

ხანს ჩასტკეროდა მოჭუტულ, სველ-წამყამებიან თვალეზში. მერე მავრად აკოცა და წუნარად ღუსტრა:

— წადი, შვილო...

... 7 ნოემბერს, ოქტომბრის რევოლუციის 28-ე წლისთავზე პარტიზანები, საერთო ბრძანებით, მწყრივში მოეწყვნენ.

აქ ერთმანეთის ვერდით იდგნენ ოლუხა და შვერენბერგი, ლაგუტენკო და მუშალები, პეტროვი და მატვეივი, პავლუკი და ვიტია კოტიკი, კოლია ტრუხანი და სტეპა კიშჩუკი. მარცხენა ფლანგზე, მწყრივის ბოლოში იდგა ყველაზე პატარა პარტიზანი — ვალიკი კოტიკი.

სარდლობის წარმომადგენელმა სტეფანე ანტონის ძე ალიქსენკომ წაიკითხა ბრძანება კამენც-პოდოლსკის ოლქის პარტიზანული რაზმების გაერთიანების შესახებ. შემდეგ საზეიმო სიჩუმეში მკაცრი, ომახიანი

რში და ასევე მღელვარებით იმეორებდა სხვა სიტყვებს: „ფიცავ, ისე ვიცხოვრო და ვისწავლო...“ მხოლოდ ოთხი წელი გავიდა...

მკაცრად და მტკიცედ იმეორებდა ახლა ვალიკი სხვა სიტყვებს:

— „...ფიცავ! სისხლი სისხლის წილ! სიკვდილი სიკვდილის წილ!“

...სამი დღის შემდეგ, 1943 წლის

მა, როგორც ჩანს, რაღაც მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილება მიიღო:

— კოტიკს მიხმეთ! — მიმართა მან იმ პარტიზანს, თან რომ ახლდა.

...სოფლის შარაზე მოდის ჩამოძონძილი ბები. ჭუჭუიანი ძონძები და ძირგავარდნილი ქალმენები აცეცა. მხარზე აბგა ჰქედია, შიგ ხმელი პურის ქერქები ხურია. მაწანწალა ხან გაჩერდება, ბან ისევე გზას განაგრძობს და დუღღუნა ხმით მოწყალებას თხოვს. განსაკუთრებით ხშირად იმ ქოხებთან ჩერდება, სადაც გერმანელები ცხოვრობენ და მათი მანქანები და მოტოციკლები დგას. ასე შემოიპოვა ვალიამ მთელი სოფელი და ბოლოში გავიდა. განაპირა ქოხთან ორი ტანკეტი შეინახა. იქვე რამდენიმე ჭარისკაცი იდგა. ქოხიდან კიდევ ორნი გამოვლდნენ.

მით ხელში რაღაც ფუთები, ბალიშები და სამოვარა ეჭირათ.

ბიჭმა ნაბიჯს აუჩქარა, მივობდელ ბიჭს მოეფარა და ყურადღებით დაუწყო თვალთვალი. ეწოში უხმოდ ტირილია დედაბერი, რომლის ქონებასაც ეწილებოდნენ ქარისკაცები.

„ძარცვავენ!“ — მიხვდა ვალია, აბავში ხელი ჩაიყო და პურის ქერქებს მკერდოდნენ ორი გერმანული ყუბლია ამოაძრო. ისროლა ერთი, ორი უფრო ახლოს რომ იდგა, იმ

ნორმა მწვერავმა მოახსენა მუშალევს, დაახლოებით რამდენი ქარისკაცია სოფელში, რამდენი მანქანა, ტანკეტი თუ იარაღი აქვთ გერმანელებს. ბიჭმა მოახერხა გაეგო, რომელ ქობნი იყო შტაბი, როგორი იყო დაცვა. მის გამჭრიახ თვალებს არც ის დარჩენია შეუმჩნეველი, რომ ქობნიდან ხეებზე მსხვილი სატელეფონო კაბელია გაჭიმული, მაგრამ სოფლის იქით სად მიდის ეს ხაზი, ამის გაგება ვერ მოხერხდა.

ამ უქანასენელმა ცნობამ განსაკუთრებით დაინტერესა მუშალევი. მას გაგონილი ჰქონდა, რომ სალდაც აქ ვადის პირდაპირი ხაზი, რომელიც აარბის შტაბებს უშუალოდ ვარშავაში პიტერის სარდლობასთან აკავშირებს. იქნებ სწორედ ამ ხაზს წააქვდა მწვერავი? გინდაც ეგ არ იყოს, მაინც სულერთია...

— ცუდია, ვალია, ცუდი... — ჩაფიქრებით თქვა მუშალევმა და ბიჭუნას დაუინებით მიაკეჭრდა, „არა, იმ ყუბლიანების შემდეგ ამის გაგზავნა ადარ შეიძლება...“

მუშალევს შემოხედვავი მიუხვდა ვალია ნაფიქრად.

— ძია ვანია, საჭირო იყო იმ კაბელის გადგრა, არა? — იკითხა ვალიამ.

— საქმეც ეგ არის, რომ საჭირო იყო — სინანულით მიუგო მუშალევმა. — მაინც ვისი გაგზავნა შეიძლება? — სმამალა ფიქრობდა იგი.

— ივან ალექსანდროვიჩ, მე გამგზავნეთ. ფრიცებს მე არც დაგუნახივარ! მე ხომ ვიცი სადაც არის ის კაბელი. ხომ გამგზავნით?

— ცხადია, მისთვის უფრო ადვილია ამ დავალების შესრულება, — გადაწყვიტა მუშალევმა, მაგრამ პასუხი დაუყოვნა:

— კარგი, ხვალ წახვალ. ოღონდ გახსოვდეს: ეს ძალიან მნიშვნელოვანია!

დილით ვალია დავალებაზე წავიდა და დიდხანს არ დაბრუნებულა. მუშალევი მოუხვენრდა, წადაღუწებდას დასტეროდა საათს. მას, კაპს, რომელსაც ვინ იცის რამდენჯერ ჩაუ-

ხედვას სიკვდილისათვის თვალბნეო. ყველაზე მეტად უჭირდა სასრულოდ დავალებაზე წასული თავისი დახლები. მით უმეტეს, მწელი იყო ვალიას ლოდინი: მუშალევი ბიჭს როგორღაც განსაკუთრებული მტრუნელობით ეუპრობოდა, უმტროს მძსავით უყარდა. ანა ნიკიტინამ კი, დიდ მიწაზე რომ მიჰყავდათ, სთხოვა: „ვალიას მიმიხედეთ, ივან ალექსანდროვიჩ, თქვენი იმედი მაქვს!“

დრო ნელა მიიზღაწენებოდა. და აი, როგორც იქნა, დაბრუნდა ვალია. მას საშხედრო დისციპლინა დაევიწყდა და ჭერ კიდევ შორიდან 30 ქმანვილური ტრაბახით წამოიძახა:

— გადავჭერი, ძია ვანია! ვალია დაწვრილებით მოჰყვა, როგორ გამოკითხა სოფლის ბავშვებს იმ კაბელის ამბავი, მერე როგორ იპოვნა მათთან ერთად კაბელი ხევეში და რამდენიმე ადგილზე გადაჭრეს. მუშალევი ღიმილით უსმენდა, მერე ალერსით მოუსვა თავზე ხელი.

— აბა, ახლა კი გზას დავადგო! — ბრძანა მუშალევმა.

მრავალი დღე და ღამე მიდიოდნენ პარტიზანები. ბევრი სოფელი და ხუტორი გაიარეს, სულ ახალი და ახალი ხალხი უერთდებოდა რაზმს.

და აი, უკვე გავლილია მიმომე გზა პოლესიდან შეტეტოვჩინამდე.

მუშალევის რაზმის შტაბი სოფელ გოლიის ჩრდილოეთით 7 კილომეტრზე, ტუშეში განლაგდა. მუშალევმა თავისი ხალხი დააგზავნა ყველა მახლობელ სოფელში. მალე ტყისაყენ ყოველი მხრიდან აღიძრა ხალხი. დიდი ჭავუნი მოვიდა ბარბაროკვად და პოლონიდან. რაზმს შემოუერთდა ცამეტი საშხედრო ტუშე, რომელთაც სლავუტის ბანაკიდან მოემხრნებინათ გამოქცევა. აგრონომმა ვალჩევმა ნოვოსელიციდან მთელი ოცეული მოიყვანა.

მუშალევის დიდმა პარტიზანულმა რაზმმა დაიწყო მოქმედება.

შეტეტოვჩინაში ღვთის ცეცხლი დატრიალდა. ერთ ოპერაციას მერე

ტაჟეტს ცეცხლი მოედო. ერთი ქარისკაცი დაეცა. დანარჩენებმა ნაძარცვი დაუარეს. ჭიკაბა-ჭიკაობით, ვინ ვის მოასწრებდა, მეორე ტანკეტში ჩაჯივოდნენ და ტანკეტი ადგილიდან მოწყდა. სახლიდან შეგვიანებული ქარისკაცი გამოფარდა. იგი ცდილობდა თავისიანებს დასწვოდა და გადარეულივით ევიროდა: „პარტიზანენი! პარტიზანენი!“

დედაბერმა მოულოდნელობისაგან ტირილი შეწყვიტა და შეშინებული კედელს აეკრა. ვერაფრით ვერ მიმხვდარყო, რა მხვდა მის თვალწინ ამ რამდენიმე წამში.

ვალია მსუბუქად გადაეგლო ღობეს და მოუსვა. ესმოდა სოფელში როგორ აკანადა ავტომატები. ბიჭმა კვალის ასაკვდა დიდხანს იბორიადა ტუშეში, ვიდრე პარტიზანთა განლაგებაში შევიდოდა.

— რა გინდა, შენი მკვდარი და ცოცხალი? ფუ, ფუ, ეს რა წამომცდა... — მხოლოდ ნიკოს გასაძინებლად ჩაილაპარაკა ევგენიმ და ამხანაგ მხარში ხელს ჩასქალა. — რას იტყვი ამ ხალხს? შენ აუშენე ქვეყანა, შენ აცოცხლებ? იყო, როგორც უნდა, აქეთ როდის მოგიტარა და თავისი ღმერთის თავყანისცემა როდის დადგინდა...
— ევგენი? კარგი მამაძალღმბი არიან, ნუ გეშინია!... — წაიჩურჩულა თავის მხრივ მიქიაშვილმა.

— როგორ?
— ინდონეზია დაგაგოყვდა? ამითი ცოლონია არ არის? ათი ამოღენა ქვეყანაა...
— იპ, ეს როდის იყო!
— „იყო“ რას ქვია! თქვენს, აწი თავის წესზე იცხოვრობო თუ?

უკანა რიგებში მდგომმა რამდენიმე მლოცველმა უკანა ყოფილო სახე მოაბრუნდა და გულისამარტი უცხოელები, თვით წირვა-ლოცვის დროსაც რომ მითურაძობლად საუბრობდნენ, თვალებით გაზნო. ბიჭებმა უმაღლესმა გაკმინდეს და სენება გადაიტყვნენ.

ევკლისი თანდათან იცხებოდა ხალხით, ქანკელი ჩირალდნებოვით აბრიალებული სათოვლებით ბრწყინავდა და გალონდა ცასა სწვდებოდა. სულ მალე გარეთ თითქმის აღარავინ დარჩა. სახილოსა და საყმელის სუნი თავბარულაბეულნი იყო და ევგენი ქუჩაში რომ გამოვიდნენ, სოფლის მიედანვე სის პატრული — ერთი ოფიცერი და სამი უნეტაროფიცერი დაახებებოდა და, როგორც ქვეყნის ბატონ-პატრონი, აქეთ-იქით აეურებოდა. ევკლისიდან უსილასით გამოსული მასხარის პირები შორიდანვე დასწინდეს და საბუთების ვახანინჯად მიიშვეს. ბიჭებს დასცხათ. სხვა გზა აღარ იყო, პატრულის უფროსი ოფიცერს ყველა მხედრული წესის და რიგის დაცვით წაუთლებდნენ. ოფიცერი კარგა ხანს დამენივავი ღომილით სინჯავდა მათ საბუთებს, დროდადრო ექმდებოდათ ვახანავდა ხან იროსი, ხან მარეგო და ქალაქის ისე ზიზრით უთრკივებოდა, თითქოს ხელში უშუშინდებოდათ ამოვლებული აივით სჭერიდეს.

ევგენის ბოლომდე ახრჩობდა. განუყრელ ბელგიურ პისტოლეთს, რომელიც შარვლის უკანა ჯიბეში ედო, მთელი სხეულით გრძობდა და მარჯვენა ექვაებოდა. ბოლომდე და ქვედა ეგის ავივარებულმა კანკაში მამინაც კი არ გაუარა, როცა ევკლისიბედების ხორაში თავიანთი ევკლისიბედები მომებნეს და ცარიელ-ტარიელნი უკან გამობრუნდნენ. გზაზე თითო-ორილა მანქანა და ავტოსპედიკისტი ხვდებოდათ. არც ბაღ-მოსტეგში და არც სხვებ ჩანდა ვინმე. დიდ დღესაწაულს თავისი გაიტანა და ყველა მამკვირალი მშობლიურ ჰერქვეშ მოეგროვებინა.

სად იყვნენ შამში და კაყო? ევგენის არც უცდია მათი ძებნა. შამშიმთან შეხებოდა, თუ სული ჯერ კიდევ ედგა და უწყვეტ გასტანის ხელში არ ჩაუარა, საშუალო იყო შამშისთვისაც და თვით მისთვისაც. ჯობდა, დრომდე თავი შორს დაეჭირა და იჩჯასათვის კი ის ეხებებინა, თითქოს დეპერტორების კვლას გაფაციცებულად ეძებდა. ობერპოლიტენანტის ახალი დავალება, რომელიც ბრიატერიანაც უთოლდ შეთანხმებული იყო, რადგან უმისოდ იხჯია ნაიჭსაც ვერ ვადაღვამდა, არტემიუს მოქმედების გარკვეულ თავისუფლებას აძლევდა, თუმცა ზომიერების დაცვა და გასაქმებულ სიფრთხილის გამოჩენა ახლა უფრო მართებდა.

მთელი გზა ბალუმენდალიდან ზანდფორტამდე დაუბრუნებულმა გამოიარეს. ქალაქში შეყვლის წინ ნიკომ სვლა შეაჩერა, დააღწიოსიანსა და ხშირი ხველებისა-

გან გაოფლილი მეგობარ მოიწმინდა და თავის ფიქრებში ღრმად წასულ შებენარს გაახედა.

— ევგენი, რატომ აღარაფერს ამბობ, ბიჭებო?
— რა გითხრა? — თავის აუღებლად ტმაშუხანს მარტყმნიძემ.

— დღოს ხომ არაფერი გაწყენინე? თუ რამე გაწყენინე, ხომ იცი...
— რა მაწყენინა, ბიჭო, რას მივლ-მოვლები!

— აბა, რატომ გაჩაღულ, რატომ აღარაფერს ამბობ, ესესილებს ხომ არ შეეგნინა?
— ყველაფერს თავისი დრო აქვს! — ნიკოს უღიანასკნელ სიტყვებს ესესილებზე ევგენიმ ყურადღება არ მიაქცია და თავისი ევლოსიბელი ორანვე ზურ გაიყვანა.

— ის მინაც მიიხარო, მარტომ თავის ხარ, თუ...
— ხომ გეუბნები ყველაფერს შენს დროს აქვს-მეთქი.
— როდის მოვა მერე ეგ დრო?
— როცა მოვა!

— ესე იგი, ნაწყენი ხარ. შენ თუ ჩემგან რამე გეწყინა... — ნიკოს ხმა გააზარა, თანამებარის თვალთ აარიდა, გაიბუტა და გზას დაუქურდა. — არ მენდობი! ნუ მერე-დობი, ბატონო...

— კარგი ერთი, თუ ღმერთი გწამს, ნუ აურიგო! — მე-გობრის გულწაყუებამ ევგენი უმაღლესი ვახანოსა და აქამდე დაღვრემლი ბუნებაზე მოიყვანა. — ვინ გითხრა, არ გენდობი! რაც მე შენ უყვე გითხარი, ბიჭო, ჩვენს დღეს ჩავარდნილი კაცი ძმას არ გაუშვებს. ძმა ძმას არ გაუშვებს, გაიგე შენ? დღეს კვლავსაც ყურები აბია! — მან კოორ ვან-ლემერენის ნაიჭშიამ გაიძიორა. — ეს კიდევ შესაყველებია? შენ გგონია, თავად მე იყავი, საკმე როგორც წყა? ვნახათ, ან, ვნახათ. შენ მზალ იყავი. ექმის გაუსიჩყე კიდევ, რა არის, აგერ საძაგლად რომ აფულუნებო?

— გზაზე მახველებს, ევგენი. სხვებიც მეუბნებიან. ვიცი დიდი დიდ აღარ მიწერია, თუ რამეს აპირებო, თუ ნი ბარემ, სანამ ცოცხალი ვარ და საკუთარ ორ ექვზე სიარული შემძლია. ამბავს მინაც წაიღებო...

— შენ, იცი, რა გითხრა? — ევგენი გაჯავარდა. სვლა უნებლიეთ შეწყდა და წინ წასულ მეგობარს, რომელსაც ცრემლით ახრჩობდა, უკანდან ბრახანად მიაძახა: — მაგ წუწუნს და დედლოზას თავი დაანებე! ექიმთან მიდი და წამალი გამოართვი. სიკვდილით ვერავის გააკვირვებ. შენზე უკეთესებიც მომკვლარიან. არ ავიკლო? ახლა შენ პირდაპირ იარე, მე მარჯვენა ვადავუხვევ. კრიტიკის არავისთან დასაძირ, სად და რისთვის ვიყავი, ან რა გელაპარაკე!.

— გაფრთხილება შეკრდებო, ევგენი? — იწყინა მეგობრის ხალისიანი შემომხმობით ერთბაშად გამხსენებულმა და გაყრახლებულმა ნიკომ.

— არ გეკრდებო, მაგრამ მინაც გეუბნები. თუ საკმე გაიჩარხა, მერე ერთად მოვითანბნობო, ვის და როგორ გავენდობო. მე ვეცდები, თუ ძალიან გვიან არ იქნა, ამაღამვე გამოვართვი. კაცი მყავს სანახავი.

— ჩვენი თუ აქურთა?
— ხომ გითხარი, ყველაფერს თავისი დრო აქვს-მეთქი. ძმურად გთხოვ, ახლავე ექიმთან მიდი და წამალი გამოართვი. სანამ სიცხე არ გაგივლის, წყალში ნუ ჩაბავლ. იპ, ამხელა კაცმა ეს არ უნდა ავიცილო!

— სიცხე სულ მაქვს მე. მავას თუ ვუყურე!..
— აბა, ჰე... როგორც მოვილაპარაკე!..

ევგენი უძალდ დააყო, ევლოსიბელი წინ გააქანა და სულ მალე ვიწრო შესახვევში გავიდა, საიდანაც კრივის აივნებიანი ორ-სამსართულიანი აგურის სახლებით ჩა-

რიგებილი გამწვლომი ქუჩა მწვანე კორღზე შეფენილ უბნისაჲნ მიემართებოდა.

სუფთად დაგვილ-გარეცხილ ფილაქანს ამ რამდენიმე დღის წინათ მომხდარი წყალდიდობის კვალიც აღარ აჩნდა. ქუჩისიბრები ხასხასა მწვანე ბალახს დაეფარა. ასე წმინდა და ფესვებანტოტვილი ხალხი დღონებში იზრდებოდა. ფესვები ქვიშას ცრადნენ და ქარისგან იცავდნენ. სახლებს შორის და ტროტუარების გასწვრივ, დაბალი მესერით შემოვლებულ პატარ-პატარა ბღჩებში, მაისის ვარდი, ტიტა და თეთრი წამახი ყვარდა. საომო უკვე მოახლოებულყო. თქროსფერ ვარაყად დამდნარ-მზე სირცემში დიდვრილიყო, გაფანტულიყო და ქალაქის ყოველი სახლი, ხე და თეთი ფილაქანიც კი თავისი მსუყე სიყვითლით დაეფერადლებინა.

ეგგინი ველოსიპედი ქუჩის კუთხეში გააჩერა, იქვე სხვა ველოსიპედების გვერდით მიაყუდა და გზა ფეხით გააზარო. საკუთარი სხეული ეგმინა. ველოსიპედით მგზავრობის შემდეგ ნაშუადღევს ხვდით უფრო მეტი სიმწვავით იგრძნო და ერთი-ორჯერ კიდეც წაიბოროძიკა.

ვახლემერჩენების სადარბაზო კარი ზარის დარეკვისთანავე გაიღო. ეგგინი შეკრთა და უკან დაიხია. რადგან მოეჩვენა, რომ აქ ვიღაც იყო ჩასაფრებული და მის მოსვლას ელოდა, მაგრამ როცა საყვირაო თეთრ კაბაში გამოწყობილი და უცნაური სიხარულით თვალუბაციაგებულნი ლინკა დაინახა, უმაღვე დამშვიდდა და პატარა დიასახლისის, რომელმაც ხელში გრილი ხელი ჩასქიდა, მეორე ხელთ კი ძმივე კარი მიხურა, ტალანში შეკაყა.

ბუხრის წინ სადღესასწაულო სუფრა იყო გამოლილი. ეგგინი თვლი მოკრა ვერცხლის სინით შემოდგმულ წითელ კვერცხებს და უხალ ყველიფერს მივიდა. მამადღმე ადღგამა იყო და ის და ნიკო მიქაშვილი საადღგომი წირვას დაესწრნენ ბლუმენდღმე. ვახლემერჩენებსაც ფეხედ მოესწროთ ეკლესიიდან. ახლა მთელი ოჯახი სუფრას შემოსილბოდა, მაგრამ სხვადასხვა ფერის კრემით მოქარბული ტკბილი ნამცხვრები და ხელსახოციშემოხვეული მაღალი ბოთლი ჯერაც ხელუხლებელი იყო.

ეგგინი სუფრის წინ შეჩერდა, ოჯახის ყველა წევრს, თვით პატარა ლოტასაც კი, თავი სათითაოდ დაუკრა და გერმანულად წარმოთქვა, თან ყოველ სიტყვას განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებდა:

— ბატონებო და ქალბატონებო, თუ არ ცვდები, ქრისტე აღსდგა!

კოორმა და მუტიმ ჭეშმარიტადო, — უბასუხეს და სასურველი სტუმარი სუფრასთან მიიწვიეს, ლინკამ კი წკრიალა ხმით იკითხა:

— რატომ უნდა ცდებოდეთ, ბატონო ეგგინი, განა გეშეშებთ, რომ ქრისტე ნამდვილად აღსდგა?

— ლინკა! — მუბლმეკრულმა დედამ და მამამ ერთსა და იმავე დროს შეხედეს თავიანთ უფროს ქალიშვილს, რომელმაც ისევ სისულელე წამოიროშა.

— მე, უნდა გამოვტყდე, მთლად დარწმუნებული არა ვარ, მართლა აღდგომია დღეს თუ არა, — თქვა ეგგინი, რათა ლინკა მდგომარეობიდან გამოეყვანა და ყურადღება თვითონ მიეპყრო. — წითელი კვერცხები დავინახე და...

— აღდგომა ვასლავთ, — მიუგო მუტიმ და სტუმრის წინ ახალი თევში, ვერცხლის ძველბუბური დანა-ჩახვლი და თოვლივით თეთრი ტილოს ხელსახოცი დასდო. — ეს ჩენი ყველაზე დიდი დღესასწაულია.

— შობის შემდეგ, — დასუსტა კოორმა, რომელიც სტუმრის წინაშე თავს ისევ უხერხულად გრძნობდა. — დასხედით, ლინკა, მუტი, რაღას უდგებართ?

ქალები დასდნენ. კოორმა რაღაც წაიბუბუბუტა, სქელ-

ფურცლებიანი ძველისძველი წიგნი გადაშალა, რომლის წინა ყდაზე ჯერაცმა იყო ამბიციფორული და კითხვა დაიწყო. ეგვიპტე მხივდა: ოჯახის უფროსი სახარების რომელი-ღაც თავს კითხულობდა, კითხულობდა, ოდნავი წამდრე-ბით და დროდადრო პირჯვარს იწერდა. სხვებიც თავიანთ თებურად ბუტბუტებდნენ და ცაში თვალუმაპყრობილი პირჯვარს იწერდნენ. ხანდახან ლოცვა ძმოაბარებდა ხოლმე თავს სტუმრისაკენ, შეიჭმულეოვით ტოვის შე-სამჩნევად გაუთიმებდა და ისევე ღვთისმომოშ სხებს მიი-ღებდა. ბოლოს, კორომა კითხვა დაამთავრა, პირჯვარი ერთხელ კიდევ გადაიწერა, შემდეგ წიგნი ფრთხილად მოკვია, ყდები თითბრის საგანგებო რაზით გადაკეტა, ჯვარცმას ემთხვია და იქვე, თეფშის მარჯვნივ მაგიდაზე დასო.

— მართალი სტუმრის წინაშე, კორო, ბოლოში უნდა მოგვეხანა, — მორიდებულად წარმოთქვა მუტემ და ჭირ ეგვიპტის შეხედა, შემდეგ ჭმარს. — იქნებ მას თავისი რჯული უკრძალავს ჩვენი ლოცვის მოსმენას.

— მე ქრისტიანი ვარ! — უცებ გამოაცხადა ეგვიპტე და აქ შეჩერდა. კინაღამ წამოსცა, ოღონდ * დემერთა არა მწამს. ამის გაქმდენება სააღდგომო სუფრასთან მთელ ოჯახს სიაბოვნებას გაუფუჭებდა.

— მაშ, ჩვენიან ერთად რატომ არ ილოცეთ? — იმავე მორკნალებული კილოთი ჰკითხა მუტემ.

— მე მართლმადიდებელი ვარ! — აბოვნა გამოსავალი ეგვიპტე და გულზე მოეშვა, რომ თავი ასე მარჯვედ დაიხ-სნა.

კორონი ლამაზად მოწულ ოქროსფერ კალათაში ჩაწ-

ეგვიპტის თვალ მოსტავა არცთუ ისე მდიდრული სუფ-რის მოხდენილობამ და ფერების არავეულუბრივმა შე-სამებად. ყველაფერი, რაც სუფრაზე მოეტანათ, მხოლოდ ხილის, რისის ნარჩებისა და ბოსტნეულისაგან შექმნილ-ზადებულყო. დიასახლისის ნამდვილი მხატვრის გემოვნება გამოეჩინა. მასობრ მრგვალ მაგიდას ფაქიზად ამოჭრებუ-ლი, აბლაბუდესავითი თხელი და ნაზი სუფრა ეფარა. ის მხარეს, სადაც კორო იჯდა, სამნაირი ფერისა და მოყუ-ანის ლობის ყველი იღო მრგვალ ლანგარზე, რომელსაც შეუადრეს მონიკელებული სახელები ჰქონდა: ყვითე-ლი, ხარისხისფერი და ბროწეულის ყვავილისფერი. ფრ-ფლებადანაიჭებულ ფიფქურის თევზზე იღო თითქოსდა აქ წამს ბოსტიდან ამოტანილი მწვანე კომბოსტო. ხემო-დან კი, ამორმევებულ პირზე, სხვადასხვანაირად დაჭრი-ლი შაქრის ჭარხალი, სტფილი და კიდევ რომელიღაც ბოსტიულის თხელი-თხელი ნაჭრები მოეყარათ. სუფრის შუაგულს სალაის ფურცლებითა და ლობინისა და ინ-ღონიხური ქოქოსის პატარ-პატარა ნაჭრებით შე-მოლაგებული მშრალად მოხარშული ბრინჯი ამწვინებ-და. ბრინჯის ამაღლებულ ბორცვზე რვა თანბარ ნაწილად გაჭრილი და ყოველი მხრზე გადაშლილი სისხლივით წითელი პომიდორი შემოდოთ. ქობაშემოვლებული ხი-ლის ტორტი დიასახლისის ვერცხლის სამკუთხა დანით შუაზე გაეჭრა და იმავე ლანგარზე დაბარწული მრგვალ-მრგვალი ცერები დაეწყა.

უნდა მჯდარიყავ და გეკვირა. ეგვიპტი ხელფენშებო-რივით იჯდა, მასხინძლის სასიამოვნოდ ღვინოს პატარ-პატარა ყლუბებით წრუბავდა და ზედ წვილილ დაჭირ-

ვენილ წითელსაცობიან შავ ბოთლს გადასწვდა და ოჯა-ხის ყველა წევრის წინ დად-გმულ მალღვინებან ბროლის ქიქებში თითო ცვარი ღვინო უკვდავების წყალობით ჩაბო-არიდა. ამას გარდა სუფრაზე კიდევ ორი ბოთლი იდგა. ერთი მაღალი და წვრილი, მკორე კი დაბალი და მხრებ-აწურული, თეთრ საცობი-თურთ. მაღალი ბოთლის ეტიკეტზე შორიდანვე მოჩან-და წარწერა „1911 წ.“, რაც იმას მოასწავებდა, რომ და-ბეჭდილი ღვინო 1911 წლის მოსავლისა უნდა ყოფილი-ყო. ეს უკანასკნელი არღე-ნის ღვინოების კოლექციის ნაშთი აღმოჩნდა. კოროს ის ამ ათიოდ წლის წინათ შეე-ძინა ლიეჟში, სადაც ერთი უცხოელი მაგნატის ავარაჯ-ზე წყლისა და კანალიზაციის გაყვანილობას აწყობდა. თე-ორსაცობიან გამჭვირავლე ბოთლში მაცდუნებლად ბრწყინავდა ეახევერი, ჰო-ლანდიური ეროვნული სას-მელი. ბოთლს ეტიკეტი არ ჰქონდა და შეიძლებოდა და-გესკვნათ, რომ ამ მზისფერ, ზეთივით მოსქო მაგარ სას-მელს შინ ამაღლებდნენ.

მეცნე

იპროსლავ
იოსლანი

მხატვარი
ა. თევზაძე.

გ მ თ ხ რ მ ა ა

ყველს აყოლებდა. ორჯერ თუ სამჯერ დაიფიცა, ნასადი-
ლარი ვარო, პირდაპირ სუფრიდან წამოვედო. დილას
აქეთ უსმელ-უქმელი გვარიანად მომევიდოდი იყო და
იციოდა, ამევისისათვის რომ ხელი ვეკესა, თეთი მასპინძი-
ლებს აღარაფერი დარჩებოდათ შესაქმელ-დასალევი.
აძიბოთ თავს იკავებდა და სავერ სუფრას მაძლარი კაცის
გულგრილობით გადახედავდა ხოლმე.

საუბარი ისევ სარწმუნოებაზე ჩამოვარდა. მწიგნობ-
რობის მოყვარული მუტი, რომელიც ქრისტიანობის ის-
ტორიაშიაც ჩახედული ყოფილიყო, ძალზე დაინტერესა
ევგენის ნათქვამმა. მან იცოდა, რომ რუსეთი, ძველიც და
ახალიც, ამომსავლეთის დიდი საქრისტიანო ქვეყანა
იყო, მაგრამ თუ მისი განაპირა პატარა ერებიც ქრისტეს
რჯულს აღიარებდნენ, ამაზე ყი წარმოდგენაც არ ჰქონდა.

ევგენი ისევ გააქენწლა წყენამ. დასახლისს თავჩაღუ-
ნულმა უპასუხა, ეგ, რაც ახლა თქვენ ბრძანეთ, ისე დახ-
ლოთული და გრძელი ამბავია, მიყვოლა რომ დაეიწყო,
სამ დღესაც ვერ მოვათავებო.

ქალები აღფრთოვანდნენ. ალბათ ეგონათ, რომ სტუ-
მარი იმ „გრძელი“ და „დახლოთული“ ამბის მოყოლას
შეუდგებოდა. მხოლოდ კოორი იჭდა მშვიდად, ეახვევს
წრუბავდა და სტუმარს დროდადრო ღვიწის უმატებდა.

— ჩვენ ქრისტიანობა მეოთხე საუკუნეში მივიღეთ სა-
ხელმწიფო რელიგიად, — თქვა ევგენიმ. — პირველი ქარ-
თული ქრისტიანული ეკლესია-მონასტრები V საუკუნეში
და ჟღერს ადრეა აგებული.

ლინკამ კიდევ გააოგნა მშობლები. ევგენის საკვებით
გულგრილობა შეეკითხა, ეგ თქვენი თვითონ ამოკითხ-
ხეთ, თუ სხვებისაგან გაგიგონიათ.

მუტის კენესა აღმოხდა, აწრიალდა და საყვედურით
სავსე თვალები ქმარს მიაკურთ. ევგენის ეს არ შეუნიშ-
ნავს, ლინკას მეგობრული ლიმილით უპასუხა:

— განა თქვენთვის სულ ერთი არ არის?

— რა დასამალია, — გამოტყდა ოჯახის დიასახლისი,
რაკი ყველაფერმა მშვიდობიანად ჩაიარა, — ჩვენ არ გვე-
გონა, თუ თქვენ ქრისტიანი იყავით. როგორ შეიძლება,
ქრისტიანი, ციცილობებულ ადამიანს, ველური და კაცე-
პშია იყო. ასე გვარწმუნებდნენ... თქვენ თურმე ჩვენზე
ძველი ქრისტიანი ყოფილხართ. ეს ძალიან სასიამოვნოა.
— და ის უცებ ფლამანდურზე გადავიდა: — ლინკა,
კოორ, ხომ მართალს ვამბობ?

კოორმა რაღაც წაჩხმულვა თანხობის ნიშნად. მისი
ფიქრები სულ სხვაგან ტრიალებდა. ცოლი ამჩვენდა,
რომ ეს ასე იყო და უნდოდა ქმრისათვის ეგრძობინებო-
ნა, სტუმარს შენც რომე უთხარი, ყურადღება მიაცხეო.
მაგრამ ვერ შეპხედა. კოორი ადგა, მძიმე ნაბიჯით ბავ-
შეების ოთახისკენ წავიდა და ევგენის უსიტყვო შეკო-
ხედვით ანიშნა, უკან გამოიყვირო. ევგენი კარგა ხანი
იყო, რაც ამას ელოდა. კოორი, რაღა თქმა უნდა, ცოლ-
შვილის თანდასწრებით არ დაუწყებდა საქმეზე ლაპა-
კაცს. ლინკამ სერიოზულად სახე მიიღო და თვალს გაყო-
ლა კავებდა. ისინი ბავშვების ოთახში შევიდნენ და კარ-
მჭიდროდ მოხურეს.

მხატვარი
O. ძლიძაძე.

ზადრავი მურმანსკიანდ გამოვიდა და სულ ნაპირ-ნაპირ
დაეშვა სასმრეთ-აღმოსავლეთისაკენ, თეთრი ზღვის ყელში
რომ შესულიყო და არხანგელსკისაკენ გაეხვია. მის შემადგენ-
ლობაში ორი ტრანსპორტი იყო: თბომავალი „მოლოტოვი“,
რომელიც წინ მიიღობდა, და ტანკერი „კასიატიკი“. დაცვის გე-
მები მრავლებად მიჰყვებოდნენ ტრანსპორტს და ზღვის
მხრიდან იცავდნენ ძვირფას ტვირთს, 10-20 კაბელტოვის*
საშირდობა. დაცვის საცკადრო ნაღმოსანი „კარლ ლიბკნეხ-
ტი“ წინამძღოლობდა, იკანკელი ხაზით მიჰყვებოდა, ხანაც
მოივრ დაწინაურდებოდა, რომ მტრის წყალქვეშა ნაგები
დაეჩინა, თუ ტრანსპორტზე თაღდასხმას განიზრახავდნენ.

წიშის, ზღვას მსუბუქი ჯანიფ ფარავს. „მოლოტოვის“ ხი-
ღურიდან ბუნდვანდ ჩანს დაცვის ნაღმოსანთა მოხაზულობა.
სწორედ ზადრავის ამნიდა, უკეთესს ვერც ინტერებთ ამ
ჩრდილოეთის განედებში, სადაც მიეღო დღე და ღამის გან-
მავლობაში ასეთი ბურუსინობა იმართა შემთხვევა, ისეც უღ-
ლისში. მეზღვაურები გულდამწვიდებთ ფიქრობენ, რომ გა-
დასვლა კარგად უნდა ჩატარდეს. თუ ყველაფერი ნორმალ-
რად ჩაივლის, გაბრეილის კუნძულებთან დაცვა დროებით უნ-
და ჩამოსცილდეს ტრანსპორტს, მეორე დავალების შესასრუ-
ლებლად წავიდეს და თეთრი ზღვის ყელთან შეუდგეს.

თეთრი ზღვის ყელი ყველაზე საშიშ უნდა ითვლებოდა, სა-
დაც გერმანელთა წყალქვეშა ნაგები გამუდმებით სდარაჯობენ
ჩვენს გემებს.

მართლაც, კუნძულების ტრავერსზე „კარლ ლიბკნეხტი“ ნი-
შანს იძლევა, სამხედრო გემების კოლონა ტრანსპორტს ზურგს
აქცევს და მალე კიდევაც იკარგება ოკეანის ნესტიან ბურუს-
ში. ზადრავი რჩება სულ ორი ტრანსპორტი და მგუშავე სო-
მალდი „პასატიკი“, ყოფილი სათევზო ტრაულერი, რომელიც
ომის დაწყების შემდეგ 45-მილიმეტრიანი ქვემეხებით, რამ-
დენიმე მსხვილკალიბრის ტყვიამურჭვევით აღიჭურვა, სანა-
პირო სანაოსნო ხაზზე გავიდა და გემების დაცვა იყისრა.

— დიდი პატივი გეგზავა წილად, — დიმიტრი მიმართავს „პა-
სატიკს“ უფროსი ვოლიმერ ოკუნევიჩის თავის თანაშემწეს. —
ასეთი ძვირფასი ტრანსპორტის ერთპირობულ დაცვას ყველას
როდი ანდობენ.

— ეტყობა, ცუდი სილვადობის იმედი ჰქონდათ, — კუმ-

* კაბელტოვი — მანძილის საზომი ერთეული ზღვაზე, უდრის
185 მეტრს.

ტად მიუვო თანაშემწემ და ბინოკლით სივრცეს გახედა. — იქნებ უაზინდობამ გვიხსნას. თანაც ახლა ღამეა, გერმანელებს კი დამით ძილი უყვართო, ამბობენ.

— არა გერმანელები ძილისგულები იყვნენ, ისიც თქმის დროს. შეიძლება ჩვენ უფრო ჩავეყვინოს...

ოკუნევიჩის ანახდად სიტყვა პირში უწყდება. სახე ისედაც ვეფხვისა აქვს და ახლაც ლამის შესახტომად გამზადებულია.

— აი, რომ იტყვიან, ძალი სხენებაზე! — მიმართავს თანაშემწეს. — თვითმფრინავი მცელავი ფრენით გვიასლოვდება...

— გზის გადაკვეთას აპირებს, ამხანაგო უფროსო, თავდასხმა არ უნდა ჰქონდეს განზრახული, — თითქოს გამოცდაზეა და ამხანაგს კარნახობს, ისე მორიდებით მოკალათებულა ხილურის კიდვეზე კიბო მიშველავს. — ზღვის მუვერაზე გახალავა.

ოკუნევიჩი მექანიკურად იძლევა სამხედრო განგაშის ნიშანს და თან აღმაყვრად გასკქერის მიშველავს, რომელსაც თითქმის არც კი იცნობს. სწორედ გასვლის წინ მოგვარებს შტაბის ოფიცრებმა ეს სამოქალაქო სამოსელში გამოწყობილი კოჭლი კაცო და დაავადეს, არსახელესკში ჩაყვანდა. ოკუნევიჩის მისი გვაროც კი ვერ დაუსსომებია რიგაიანად.

— ვატყობ, ფაშისტების ავიაციას ურიგოდ არ იცნობთ. მფრინავი ხართ?

— არა... მაგრამ მტერს ყოველი ჩვენგანი უნდა იცნობდეს... და ჩემზე უკეთესადაც!

ეტყობა, მიშველავს ლაბარაკის გაგრძელება არ ეხალიყნება. ბოგირიდან ჩადის. თოკის კიბეზე ჩასვლა საკმაოდ გაუჭირდა.

თვითმფრინავი წვიმასა და ბურუსში იკარგება და კვლავ გამოჩენას აღარ აპირებს. მეზღვაურთა მღვლავარება და დამაბულბობა გრძელდება. რაკი მუვერაზე გამოჩნდა, მოსალოდნელია ტრანსპორტზე თავდასხმა. მოუსვენრობას ისიც აძლიერებს, რომ ამინდი სწრაფად იცვლება. ნილი იფანტება, წვიმამ გადაიღო, ხარლოვის მახლობლად ახავე სახელწოდების კუნძულზე ავგო ითი მილის მანძილზე ჩანს, ხომოდის ცხვირის მხარეს. ფრენისათვის ხელსაყრელი ამინდია, მტერს შეუძლია დარტყვას უშველოდ დარჩენილ ტრანსპორტს. დაცვის გემები მახლობლად აღარ ჩანან და მათი გამოჩენა არც არის მოკლე ხანში მოსალოდნელი. ცუდი პროგნოზის იმედზე ქარმა გაფანტა. უნდა წვიმდეს, ზღვას ჯანლი ფარავდეს, მაგრამ გემების გზა ნათელია და... ვინ იცის, მეტეოროლოგები ხშირად ცდებიან.

— მარცხნივ, ცხვირის მხარეს, სამხრეთით, ორი საესკადრო

ნაღმოსანია! — ამყარად მენიშნემ დაასწრო უფროსს. — სრული სვლით მოვიბან!

ყველა ახლადშენიშნულ გემებს აპყრობს მზერას. იქნებ ეს მათივე ნაღმოსნებია, — დავალება შესარულეს და უკან ბრუნდებიან, მაგრამ ზუსტად ვერ მიაგნეს თავისიანებს. ასეთი შეცდომა ვის არ მოსვლია! უკვე სამი საათი გავიდა, გემებმა ადგილი იცვალეს, ხელსაწყოებიც იცვება, გამოილ ზღვაში ორიენტირება არც ისე იოლი საქმეა...

— „რედერის“ ტიპის გერმანულ საესკადრო ნაღმოსნებთან გვაქვს საქმე, — ანახდად აწყვეტილების მეზღვაურებს სანჯეგარ ფიქრებს ბოგირზე ამოსული მიშველავს, — უახლეს გემებთან, რომლებიც ძლიერი არტილერიით არიან აღჭურვილი. ტრანსპორტები უნდა ვისნაო, ჩვენ ხომ დაჭრილებიც გვაყავს... ჩემი შარით, მხოლოდ კავალი თუ გვიხსნას...

კვამილე გამოჩნდა. მტერის ექვემდებარებას ხაზში ცვეცხლმა იფეთქა, ჩვენს ტრანსპორტს სკივდლისმთვესეველი დღეღუფი დაინახოს.

— საბრძოლო განგაში! გამაზადეთ იარაღი! — შოლტკივით ხვდება ყველას ოკუნევიჩის ხმა. — გემები მოამზადეთ კვამლის საფარველისათვის! გადაეციეთ ტრანსპორტებზე დაუყოვნებლივ შეფარონ თავი გაბრიელის ყურეს. შტაბში აცნობეთ: თავს დაგვეხსნა მტრის ორი საესკადრო ნაღმოსანი „რედერის“ ტიპისა. ბრძოლა დაიწყო.

ფაშისტების მამინვე შეტყვით შეფოფობა, პატარა საბჭოთა მეგუზაგემ მათ პირდაპირ მოახვედრა ჭურვები. იქნისავე საესკადრო ნაღმოსანი გაბრუნდა, რომ მოხვედრის არეს გასცილებოდა. ამასობაში კვამლის საფარველი სულ უფრო სავიწროდ ფარავდა ჩვენს ტრანსპორტებს და ფაშისტებს მათი მიზანში ამოღება გაუჭირდათ. „პასატი“ საკუთარ თავზე იღებს გამაგებელი მტრის მთელ დარტყმას. ოკუნევიჩმა მტრისევე გადწყვეტა ცვეცხლს თითონ დახვედროდა, ტრანსპორტებისათვის გაქცევის საშუალება მიეცა, გადავიჩინა ათასობით ტონა ძვირფასი ტვირთი, რასაც ფრონტი მოულოდნელი ელოდა. „პასატი“ წუთითაც არ აჩერებდა სროლას ყველა თავისი საცვეცხლე ურტიდან, თან კვამლის საფარველში ეხვეოდა და თითქოს ჯაღოჭრული ძალა იცავდა მღვლარე წყლით სავსე უსანამაზო ქვაში, სადაც ზოგჯერ არც კი ჩანდა მტრის ჭურვების აფეთქებისაგან აღმართულ სვეტებს შორის. გვერდებოდათ, საცა გემს ხანძარი გაუჩნდება და ნაფოტებად იქცევა, ლითონის ნაშუარვე კი ჩაიძირება. მაგრამ სახელმწიფო დიდი და გემი ისევ ორი ტვიტევიდა ზედაპირზე და მისი წიაღიდან ისევ ისე ფრტყილა ცვეცხლი, ცვეცხლი, ცვეცხლი...

ფაშისტების პირველმა ცეცხლმა „მოლოტოვის“ ზაინი ვერ მიიყვანა: ყველა ტურეტი ზედ ცხვირით დაეცა, გემს ვერ მისწვდა. სამაგიეროდ, მთიერ და უმანქანო ერთმა ტურემა ცხვირის ანბა დაღლევა, სივრცულ გვერდი გაუხვირა, სამარხთან განყოფილებაში აფეთქდა და მილსაღარში გაგლიჯა, მესამე ტურევი კიჩის მხარეს მოხდა და სამანქანო მაკივარი მოშალა. დზინანბულ თბომავალს სვლა გაუჭირდა და საგრძობლად ჩამორჩა „ჰასაიტს“ ოკუნევიჩმა იცოდა, რომ „მოლოტოვი“ საფრთხეში იყო და მტრისგან გაშორდებოდა. გონების სასწორზე რიშობდა, რამდენს გაგილიდებოდა „მოლოტოვი“.

ტრანსპორტირებისაკენ რაც შეიძლება მალე რომ გაჭრილიყენენ, საესკადრო ნაღმოსნებმა გადაწყვიტეს უსათუოდ მიუსვლით საბჭოთა მოდარაჯე გემი, რომელზეც ამდენი კაბინირება გამოიჩინა. სრული სვლით მიუახლოვდნენ „ჰასაიტს“, თან გაჯარბობდნენ ინტენსიურ სროლას, ფუგასური ბომბებისა და სახენიტო არტილერიის ცეცხლს ატყუებდნენ თავს სააუვიზო გემს. თუ ფუგასები ხანძარს აჩენდნენ, მგევსა, საარტილერიო ტურევიბი პაღმივე სკვდებოდა და ნამსხრევები ადამიანებს ცელავდა, ბანზე და ბიგორზე მყოფი მგულარეობის მისივე დღეში აფედდა. სამაგიეროდ, ტრანსპორტიბი უკვე სამიღიდდ დაფარა კვამლმა. ფაშისტები ვეღარ ესრდებენ. მტრის ნაღმოსანთა მიოლი ცეცხლს ახლა ასე ახლი მყოფ მოდარაჯე გემს ატყუებოდა. სამ-სამი ქვემეხი ზედიზედ ახვებდა ტურეების აღში, მანიძლი კი სულ უფრო მცირდებოდა.

ბრძოლა გრძელდება, მაგრამ მისი შედეგი სატყუო აღარ არის. საარაო გმირობაც კი ვეღარ იხსნის ასეთ უთანასწორო ბრძოლაში ჩაბმულ გემს. აი, მტრის საესკადრო ნაღმოსნევი უკვე თხუთმეტი კაველტობის მანიძლზეა და, უცვლად... „ჰასაიტს“ ცხვირისა და კიჩის ნაწილში ერთბაშად ავარდა აღი, იმის აფეთქების ხმა. „ნუთუ ყველაფერი გათავდა? — გაუკუდა ოკუნევიჩს და მგერდეთ მოხვედრლმა ნაღმის ნამსხრევლს დალბა დასცა. — ახლა „მოლოტოვის“ ჯერია. ქარი ნიღოს ჰვანტავს“...

— მარჯვნივ, ორმოცზე, თვითმფრინავებში! — ისმია ვი-ჯის ხმა, მაგრამ ოკუნევიჩს უკვე აღარ შეუძლია იცობოს, ვისი თვითმფრინავებიცაა. გემიც სწრაფად რგავს ცხვირს აქოთ-პოტებულ ზღაძენ, მაგრამ კიჩის ქვემეხთან კიდევ ჩანს ერთი კაცი და ის ერთი განავრბობს ცეცხლის დაშენს. ასე რჩებათ სროლანში „ჰასაიტს“ უკანასკნელი სახე თბომავალ „მოლოტოვის“ მუზღავარების, რომლებიც ახლა თვითონ ჩავარდნილან სასიკვდილო საფრთხეში. საესკადრო ნაღმოსნები სრული სვლით მიმუშობიან გრანაშობტობისაკენ, გზადგავა კი ცელიამფრევეთი ცელავენ „ჰასაიტის“ მუსღავარების, რომლებიც ნავეთი ცელიობენ თავის ვადაარჩნას. გემიანგელთა ორნივე „რედარის“ მიოლი არტილერია ახლა დასწინებული და უმწყო თბომავალის დაცხრილავს გადადს.

მაგრამ „მოლოტოვი“ არც ისე უწყო ჩანს. ძალუმი საბჭოთა ბომბადამენევი უკვე მტრის ნაღმოსნების თავზე გვეტყუებენ. ბომბები ზედ ქიმბათ სკვდება და მტრის ზიანს აყენებს, მაგრამ მტერი მაღლა არც იყურება, ავიაციასთან ბრძოლისათვის დროს არ ჰკარგავს, მიოლი მანიჯური სიმშავით უტყებს თბო-

მავალს და ყველა საცეცხლე წერტილს „სამსაზურში“ ჩეკუნება, მთავარი კალიბრიდან დაწყებული და სახენიტურ ტურეების მფრეველებით გათავებული. „მოლოტოვი“ ერთიანად ჩეკუნული გვერდზე ძლიერ ვადახრალი და ანქებდალავდა. მტრის მიღიდულ და სამანქანო საფრთხელებში კარგა დასწინებული „მოლოტოვი“ შეუპოვრად განავრბობს წინსვლასა და გრთადერთი მიტრეკალიბრიანი ქვემეხის სროლას, რომელსაც სიპატარავისა და სისუსტის გამო, „კიბოლის ჯარისის“ უწოდებს. ნუთუ ყველაფერი გათავდა? ნუთუ ბარენის ცუნელოვან ზღავამ ჩაიძირება მთელი თავისი ტვირითა და ორიათა-სამდე ჯარისკაცითა და ოფიცრით?

ახსლად ცაში საბჭოთა ტრავრედოსნები გამონდნენ ფაშისტებმა იციან, რომ წყალზედა ხომალდებისათვის ეს ნამდვილი დღეის რისხვაა, თუ ბომბადამენმა აუცილებლად სწორად უნდა დაუმიზნოს, ტრავრედოსანი დაამწვიდებთ ყირის სიკვდილისმთხვევლ ტურეებს გემის სიახლოვეს, მერე ტრავრედო თვითონვე პოულობს სიმაღლს და თითქმის ყოველთვის სასიკვდილო ზიანს აყენებს.

ორივე საესკადრო ნაღმოსანი მთელ თავის არტილერიას აქი წარმართავს, საიდანაც ბომბაკენდებოთი საგრთხვე ცელდება. და სრულიად იფრეებს საბჭოთა თბომავალს. ახლა მტრისათვის მთავარია გაცლა, თავის დაღწევა მალე ორივე ნაღმოსანი ღია ზღავაში გადის, კვამლის საფარავლები ჩეკუნება და სწრაფ მანქვირებებით ცდილობს ჩვენს მფრინავებს ტზა და კაბილი აურიოს.

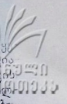
მაშალ! საბჭოთა თვითმფრინავები შევარდნებით ლადა დაწავრდებენ და ერთიმეორის მიყოლებით ჰყრიან ტრავრედოებს იქ, სადაც საჭიროა.

თხიბ აფეთქების გამაყურებელი ხმა გერმანელთა საესკადრო ნაღმოსნის დაღწევის იფრეებდა. ზღავა აღარაფერი ჩანდა — ყველაფერს კაბილი ვერადა, მაგრამ ისედაც ყველამ იცოდა, რომ ასეთი აფეთქებისგან კვილტოც კი უსაშველოდ აღიღებებოდა. მისი ტზა გემთა სასაფლაოში მიდიოდა.

მაგრამ მთიერ საესკადრო ნაღმოსანი? სად გაქრა? ადგილი შესაძლებელია, კვამლის საფარავლები გახვეულმა საფრთხესავთი გაარიდოს და სამწვედობის გაივდეს. ვერაფერს გააყენებ ტრავრედოსნები აღბათ ვეღარ შეუტყვენ. სწრაფად ღრუბლები თითქმის განზრახ მინი მომავდნენ, როცა გერმანელებს ყველაზე მეტად ესაჭიროებოდათ. ვიდრე კვამლის საფარავლები გაიფანტება, ჩრდილო-აღმოსავლეთით წამოსული წვიმის ჯანიბ და ბაბლი ღრუბლები „კვდელი“ მიეღ ზღავს გადაეფარება! ო, ეს ბურუსიანი ჩრდილოეთი! რა მუსხალია და ცვალებადი! აქ ვერ იწინასწარმეტყველებ, რა მოხდება ერთი საათის შემდეგ.

ეს რა ჰვამობს ყინულოვან ტალღებში? ჰატარა კანჯათა, ბედის ანაბარ მიტრევიბოთი. კიდევ სრულიად შეუმწველელი წყრილი წარუჩავს: „ჰასაიტის“ მარჯვენა ქიმი“. გარდაც რომ მუხბედო, სიციცხლის ნასასხრე შემიწმავთ ამ ხანგვრად ჩაძირულ უპატრონი ნავში, რომელიც წყლით იცხება, მაგრამ ახლოს რომ მიხვიდეთ, შიგ მანიც ნახავთ ცოცხალ ადამიანებს. უწვილად დაყრილი უპატრონი ნავში დაჭრილები, რომლებიც პირველი დახმარება, როგორც იყო, აღმოვიჩინეს, და მეტის არემი მიმედდ დაჭრილი მიშველამაც, რომელიც სისხლი-სავან იღვებდა.

„წვიმიც კვდელი“ თანდათან მოახლოვდა და კანჯოს ისეთი დღვართიყე დაატყდა, თითქმის ცის თალი გარიგავა. მიშველამაც თვალს ახელს, მაგრამ ვერ მოუხსარებია, რა ქნას და რა იღობოს. სხომანე აღდგას და წივით, როცა „ჰასაიტის“ ქიმიან მტრის ფუგასი აფეთქდა და კიჩის ვიხორითან მყოფი ცველა მუსღავარი მოსია, მიშველამაც უპატრონოდ დარჩენილ ტყვიამფრევეს მივარდა და ყველაზე მაგიერ თვითონ დაატყვა მტრის ცეცხლს. მერე ის იყო გვემაც სწრაფად იწყო ჩაძირვა

ნევირი და მიშველაძე. „არა, წოლა არ შეიძლება! — ამაზრას თავისთვის მიშველაძე. — „ერთხელ სჯობია სიკვდილი ნიდავ და დღინებისა“ ნავი წვიმის წყლით აივსება და ვეულებს, უსასელოდ დაივლებებით“. ტიტანური ნებისყოფით და მძაღლის საშინელი ტყვილები და ნელა დაიწყო ნიჩბის მოსმა. ნავი ზანტად წაივდა ხარღოვის კუნძულის კლდევიან ნაპირისაკენ. ზღვაზე ბურუსი წვებოდა.

— რას აკეთებთ? ნუთუ შეგიძლიათ ნიჩბის მოსმა? — თითქოს ორმოცდამეცხრამე ოკუნევირი, თვალს ძლივს რომ ახვალს — ალბათ მოუღენ... ვითომ არ ვახსოვართ?

— რატომაც არ ვახსოვართ? — ნაძალადევი სიმშვიდით უპასუხებს ჯიბით. — მაგრამ არა მგონია იოლი იყოს ღია ზღვაში ასეთ ამინდში ნავის პოვნა. ვიდრე გვიპოვნიან, შეიძლება წვიმამ ჩაგვიძიროს.

— რა გქნა, დახმარება რომ არ შემიძლია?

— დაწყნარდით. იმდენი სისხლი დაჰკარგეთ, რა დახმარებაზე შეიძლება ლაპარაკი!

— განა თქვენ ნაკლები დაჰკარგეთ? მინდა თქვაპარაკო... — თქვენ ისედაც ბევრი ილაპარაკეთ...

ჯიბის ნიჩბის მოსმა თითქოს მოუხდა, თავს უკეთ გრძობს.

— ძალიან მინდა ვიცოდე, რა ბედი ეწია „მოლოტოვს“, — ძლივს ხისს ოკუნევირის ხმა ჯიბის. — ნეტა თუ გავიდნენ ჩვენი ტრანსპორტები სამშვიდობის?

— შეიძლება ამაში გჭირვარდეს არ შეგვეპაროს, — მტკიცედ მიუგო მიშველაძემ, — ფაშისტების ნაღმოსნის ჩაძირვის შემდეგ „მოლოტოვს“ არავითარი საფრთხე არ ელოდა.

— მაშ, გამარჯვება მაინც ჩვენ დაგვრჩა... თუნდაც დაივლებოთ.

— რა დავგეულებას? — მიშველაძე ცდილობს მხნედ მოაჩვენოს თავი თანამოსაუბრეს. — ჩვენ კიდევ ვარჩევნებთ მავ კომარებს, როგორ უნდა ბრძოლა. ჩვენი ხალხი ასე მღერის „ვისაც მოუკლავს, ის მოკლავს ყოვანსა შავის კლივისასა...“ ოკუნევირის აღმარაფერი ესმის, თითქოს ბურანშია.

ნავში დუმლია. მიშველაძე ნიჩბის მოსმას განაგრძობს მაგრამ ნაპირი არ ახლოვდება, მივლი შრომა ფუჭი ჩანს.

ბელზე წვიმამ გადაიღო, მზე გამოიხედა, ზღვა თვალსაწიერზე გამოჩნდა. ჩრდილოეთის დაბალ ღრუბელთა შორის მიშველაძე ხედვას, როგორ მოიჭარბის საესკადრო ნაღმოსანი, როგორ იფრქვევა ორსავე მხარეს თეთრი ჩქერების ზოლი. ნუთუ გადარჩებილი ფაშისტური საესკადრო ნაღმოსანი მოარეგებულა? მიშველაძე ნიჩბას ხელს უშვებს და აღარ იცის, რა გზას დაადგეს.

— რა მოხდა? — ვითხოვდა ოკუნევირი, რომელიც მის ყოველ მოძრაობას თვალს ადევნებს.

— პირდაპირ აქეთ მოეშურება ერთი საესკადრო ნაღმოსანი. ნეტა ფაშისტი ხომ არ არის?

— თუ შეგიძლია, ამწიფე ვნახო...

ჯიბით დაჭრილს ესმარება, რომ თავი წამოსწიოს.

— ჩვენ გადარჩენილი ვართ, — შვევით აღმოხდა „პასატის“ უფროსი. — „კარლუშა“ მოდის... უკან სხვებიც იქნებიან... ჩვენი დედა ბრუნდება.

— რომელი „კარლუშა“?

— საესკადრო ნაღმოსანი „კარლ ლიბენგეტი“, სხვა ვინ იქნება? მისი უფროსის სწორით თქვენი თანამემამულე ამირა შეგარდნა... ნუთუ ეს სახელი არა გსმენია?

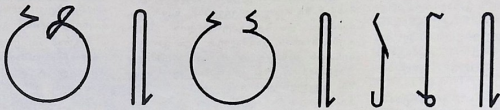
— რომელი „კარლუშა“? — საესკადრო ნაღმოსანი „კარლ ლიბენგეტი“, სხვა ვინ იქნება? მისი უფროსის სწორით თქვენი თანამემამულე ამირა შეგარდნა... ნუთუ ეს სახელი არა გსმენია? ოკუნევირი ცნობას ჰკარგავს და „კარლ ლიბენგეტის“ სახელმლოლ ლაზარეთშიდა მოდის გონს.

როგორც იქნა, ჯიბით ჯიხურს მიაშურა, მერე ხილურზე დაეარდნილ უფროსს ეცა კანაწოზე გადასაცვანად. ახლასან გაიკეთა მარჯვენა ფეხის წვივის პროთეზი და, ვერ მიეჩვია, არათუ სირბილი, სიარულიც კი უჭირს. მიშველაძემ მაინც შესძლო მიშველება, მკვირცხლი მატროსის ოდინცვის დახმარებით ოკუნევირი კანაწოზე გადაიყვანა. იქვე აღმოჩნდა ეკიპაჟიდან გადარჩენილი ოთხი მუზღავარი.

გმირი „პასატის“ ეკიპაჟის ოცდაექვსმეტი წევრიდან ეს შეიძლია გადარჩებოდა, მათი მოწინააღმდეგე ოდნავ მაინც ჰუმანური რომ ყოფილიყო, მაგრამ ფაშისტებმა უყომარებოდ გადაწყვიტეს მივლი ეკიპაჟის განადგურება. და აი ამ შეიძლებოდა ორი, მძიმედ დაჭრილია დარჩა ცოცხალი — ოკუნევირი და მიშველაძე.

3. კაპირინი

მხატვარი
დ. ზარაფთაშვილი

უცნაურმა შემთხვევამ, რომელიც მე მოხსრობა „რევილუტორ ფიცში“ აღვწერე, შეგვახვედრა ერთმანეთს. ამის შემდეგ ხშირად ვხვდებოდით. კაპიტან-ლიტენანტი გურამიშვილი, რომელიც სადარაჯო გემების ქვეგანაყოფს მეთაურობდა, რა თქმა უნდა, ძალზე დაკავებული იყო, მაგრამ ქართული ყოველთვის გამოხატავს დროს მეგობრისათვის.

სალამობით მის პატარა კაიუტაში ვისხედით ხოლმე, ვსაუბრობდით და თამბაქოს ეწეოდით. ხანდახან ველშიდით და ვეწეოდით — იესუ სანაოვანო იყო. იგი მომწონდა. ზრდილობიანი იყო, რაც, შეიძლება, იმ დროისათვის ოდნავ დრომოკმულადაც მოგჩვენებოდა. მშვიდად აზოლებდა ჩიბუხს, ყვებოდა დაუჭრებელ ამბებს, რომლებიც ომამდე მხოლოდ თუ დაგეგმიერებოდა.

პირველად ვხვდავი ადამიანს, რომელიც ასე სრულად ჩასწვდომოდა ომის არსს. იგი მას გაეცნო ხმელეთსა და ზღვასზე, პინის ჭაობებსა და ზაპოლარის მთებში. იგი მასზე სწორად მსჯელობდა, აუღივებელი, საცხებით გულახდილი.

იგი სულთ ხორცამდე მემომარი იყო — ამ სიტყვის სრული მნიშვნელობით. თითქმის არც კი სურდა ფიქრი, თუ რას გააკეთებდა გამარჯვების შემდეგ, რომელსაც შეაღია მთელი თავისი ძალი. როგორღაც კვიოთხე ამის შესახებ და თან დავუმატამეს საცხებით ბუნებრივად მიმჩინა მეთქი: ადამიანები, რომელთაც ხელ-

ში იარაღი უჭირავთ, ყოველდღიურად, ყოველ საათს სიკვდილს შესცქერიან თვლებში, არ ფიქრობენ მომავალზე, ამისათვის არც დრო აქვთ და არც სურვილი.

— ცდებით, — მიასახუბა მან. — ფიქრობენ და მერე როგორ! რას ნიშნავს მომავალი? ყოველ ადამიანს თავისი იმედები და გეგმები აქვს. მომავალი საუესოო იქნება...

— აღვივებით დაუმატა მან. — არც შეიძლება სხვანაირად იყოს ყოველივე იმის შემდეგ, რაც ხალხმა გადაიტანა. მან ეს იცის და ზრუნავს მომავალზე, შეიძლება — ინსტიტუტურადაც. გენებზე, მოგოყვებით ერთ ამბავს და თვითონ განსაჯეთ — მართალი ვარ თუ არა...

1942 წლის გაზაფხული იყო ვიბრძოლი ხმელეთზე, ვიცადით უძველეს პატარა ქალქს ნ.-ს ველური ბადებითა და გადახლართული პატარ-პატარა ქუჩებით, რომლებიც იმ დღებში ჩაფლული იყო ალუბლის ხეების ნახვარდისფერ-თეთრ ქერებში. ერთ-ერთ ასეთ პატარა ქუჩაზე, ნიენი-ზამკოვზე გადიოდა ფრონტის ხაზი, სტეფანე ბატორის დროინდელი ციხე-სიმაგრის ნანგრევებში, აღმოსავლეთ განაპირას იყო ჩემი საკომანდო პუნქტი. მე ვმეთაურობდი რაზმს და აი, ერთხელ, განათილისა, როდესაც ხანმოკლე, მშოთხეარე ძილისაგან ჭერ კიდევ კარგად გამოუფხზოლებელი დავუარებდი რუკას და ჭრებით აღვნიშნავდი სახლებს, საიდანაც უკვე გა-

მოღვენილი იყვნენ გერმანელები, ჩემთან მოიყვანეს ჩია ტანის მოხუცი კაცი, რომელსაც ფართოფარფლებიანი ქული ეხურა.

ჭალარა, გაფთორებულმა, გაუპარავმა კაცმა, პალტო მათქამით რომ ჰქონდა მოსვლილი, ჩემზე ნახევრად შეშლილი ადამიანის შთაბეჭდილება მოახდინა, მაგრამ ეს ასე არ იყო. პირიქით, მან მეტად გონიერულად ამისხა ვინ იყო თვითონ და ის საქმეც, რომლისთვისაც, — ზრდილობიანად მიიხრა მან, — გავებედი თქვენი შეუუხებოდა.

იგი ქალაქ ნ.-ის მუზეუმის დირექტორი აღმოჩნდა. ამ მუზეუმის შესახებ მე ომამდე დიდი ხნით აღერ მსმენოდა.

— მე პერჩიხინი ვარ, — თქვა მან, — იმ ვაჟარ პერჩიხინების შთამომავალი, რომელთა უძველესი წინაპრები მუზეუმშია დაარსებულნი.

თავი რომ გაგაცნო, საქმეზე გადავიდა.

— მუზეუმში, — დაიწყო მან, — ხელოვნების უმარჯვი ძვირფასი ნიმუში დარჩა. მაგრამ მათ შორის არის ერთი უბადლო შედეგრი, რომლის გამოტანა აუცილებელია, რადგან ისტორია არ გვაპატიებს, თუ იგი ბარბოს გერმანელებს ჩაუვარდებთ ხელში.

კვიოთხე, რა შედეგრვა ლაპარაკი მეთქი. მან მიასახუბა, ტიციანის სურათი „გაზაფხულის გამოღვიძებულ“ მოგახსენებო.

ტიციანი ნ.-ში მე უკვე დავაპირე

ვაპარ პერიზინების ამ შოამომავალი ზრილიზობიანად გასტურებდა, მაგარამ მას შემარჩრა.

— თქვენ ნაწლებად დამარქრებულად მებარჩიანო, — თქვა მან, — რომ ტიციანის სურთია აქ არის. მაგარამ ნ, როგორც ცნობილია, ძველ სასწავლებელთან მდებარეობს. 1918 წელს, როდესაც შენიშნული პურეუაზია გარბოდა კაპიტალისტურ ბჭუნებში, სასწავლებელ მათ არმოცვდენდნ ხოლმე მხატვრულ ძვირფასეულობას და ქალაქის მუწუფებს გადაცემდნენ. რასაკვირველია, ტიციანზე ძალიან მოკვიანობოდნ პრეტენზია, მაგარამ შე უპროტესტო განცხადებდა განცხადებულად მლუწაჩარსკიმ მხარი დამჭირა: „პატარა ქალაქებსაც აქეთ უფლებად დიდ ხელფრენებზე“.

წარმოიდგინეთ ეს ვითარებაში მიმდინარეობდა რა საუბარი: გერმანელებმა უკვე დაიწყეს მეთოღური სროლა ტანკებიდან, რომლებიც ამტერად ძალიან მოკვიანობოდნ. მიწის ბელტები, ქვის ნატეხები ცვიოდნ ბოზიდაშში. გერმანულტობილია პატარა კაცი კი აუღელვებლოვ ყვებოდა ტიციანზე, მოპყვავდა ძველი და ახალი ავტორების ციტატებით. შე ჩავფრქვი. ბოლოს და ბოლოს, რა იყო ამ შეუძლებელსი წიწრედ წინად დიდი ჩვენი ექიმი მოსოვდა გამეზგანვა ვინმე მედიკამენტბზე, ისევე, როგორც ტიციანი, გერმანელებთან რომ იყო დარჩენილი, და ჩვენი არანაქმედ გვეპირდებოდა, ვიდრე ტიციანი.

სადავევროვ რაზმიდან გამოვიბახე ლიტერტანტი ნორკიანი. მე მას ჭერ კიდევ საწყოდა ვიცნობდი. იგი ლინინგრადელი იყო, ფრუწესს სასწავლებლიდან — შავერტმანი, მთლად ემწყოლიერი შესახებდობისა, საქმეში კი — გულადი და გრენბამბკილი შვევრავი. სხვათა შორის, კარგად ხატვდა. მას თუ არა, ვის უნდა ეხსნა განსაღვლისგან უკვადვი ტიციანი?

ღამით ლიტერტანტი ნადელი მანქანით გადავიდა ფრონტის ხაზს, თან წაუყვანა მუწუფუმის დირექტორი, რომელიც არასგზით არ დათანაგმოდ ფართოფარფლებიანი ქუდი მუწარადელი შევიკვალა. დილით ლიტერტანტი ოღნავ დაცხუნებული დაბრუნდა. თან მედიკამენტბებიც მოიტანა და ტიციანიც: მაგარამ მუწუფუმის დირექტორი, სამწუხაროდ, სამუღელმოდ დარჩა ნ. ში.

— სურათი მას შინ ჰქონდა, —

მომახსენა ლიტერტანტმა. — ჩვენი მივიდეთ მანქანით და გადმოვიტინეთ. მაგარამ იგი რალაც პირადი ნივთების გადმოტანასაც შეუცვალა და ამ დროს მოიღეს. ასე რომ, უკან დაბრუნება ბრძოლით მოგვიხდა.

მე საუბოლო გერმანული დამბანა მქონდა, მოვიხსენი და ლიტერტანტს გადავეცი, ხოლო ფრთფეტა წარჩრეთ — „საბოლოო დაავლების საბავალითოდ შესრულებისათვის“ — ნახევარი წლის შემდეგ ირთავემ ერთად შევუკვეითო მოსკოვში.

რგოლად დახვეული დიდი ტილი მანქანაში იღო სახვევებსა, სპირტსა, ბაზმასა და სტრეტბოციდის პაკეტებს შორის. გაწყოლით და გაოცებინაგან სახტად დაფრით. ემშაკმა დალობჩოს, რა კარგი რამ იყო! ხალხი, აუჯავრებელი ვაშლის ხეებს შორის, დიდი მაგიდები იყო გაშლილი, რომლებზეც უხვად ეყარა ხორცი, პური და ნანადირევი. ღვების ქალები და კაცები ფერხულში იყვნენ ჩამბულენი და მღეროდნენ მხორაულები, გაოფლდნი, კანსდნი, საწვიმო, ფერად-ფერად ტანსაცმელში გამოწყობილნი. გვერდით, ჩირაღდნებით გარშემორტყმულ პატარა ქასრთან იდგა ჭარისკაცი, რომელსაც უზარმაზარი ტყვის პატიებებიცა, და ღვინის სავაძი. დღევო მას წიწიელ ნაქვად ჩამოსილია ტყვის მუნდისზე. ხეებზე ფარხები ეცხვდა. ეს სოფლის მეჭლისი იყო, გიგანტული ზეიმი — შესანიშნავი ნაწარმოები, რომლის დანახვაც მანინე მხორაულ გუწენბივ დიდებულები. მოგინდებოდა ამ ხალხში გარეკვა: ცეკვა და ქასრიდან ღვინის სმა, ყუა პურისა და ერთი თავი ხახვის დაყოლება.

მაისის ბოლოს ნ. დავტოვეთ. წახვლისას, როგორც იტყვიან ხოლმე, გერმანელებს „წვენი ვაწვენი“. ტყუილად კი არ შემპირებია მეგრძობლებს თავის ბრძანებებში მოკუბის მეთაური მტრის ყოველ მოკლულ ჭარისკაცზე ერთიკირიან, ხოლო ცოცხალზე — ორკვირიან ტყვეულებს. საქმე იყო ბერგზანის ტყვეობის და ბორჭვეის ჭაობების გავლით ჩვენებისზეც გავტრლიყუავით.

დაწვირებით ამ მოყვეები ამ დაუჭრობის ამბავს. მასზე თავის დროზე წერდნენ გავრთებში. ათს კილომეტრზე მეტე გავარათ ბრძოლებით. პური არ გვექონდა და ცხენის ხორცს ვშახავდით ცეცხლზე. როცა არ შეიძლებოდა კოცონის დანთება, უმსაც ვჭამდით. სამწუხაროდ,

ტყე ჭერ კიდევ ცარიელი იყო — არც სოკო იყო და არც ენერა. მაგარამ დავებურუნდით ტიციანს, ეს ხოლოდ ტილისს წაჭერა ჩემი. რომელიც თითქოს არაფერში ვგარკოდა. მისი არც კამა შეიძლებოდა, არც სროლაში გამოწვებოდნ. სანამ კიდევ გვეყვავდა ცხენები, ტიციანს უნაგირზე ვარკავდით. შევკამეთ ცხენები და იძულებული ვგარკოდით ხელით გვეტარებინა. ეს ძალიან უხერხული იყო. ბიჭები ოღანმაც ბოდნენ. რა იქნება სულაც დავავლოთ ტყეში ეს დიდი, მძიმე ტილი, რომელზეც ვილაც მოცეკვავა ადამიანები არიან გამოხატული?

მაგარამ არ, ერთხელ, ლიტერტანტმა ნორკინმა ვაშლა სურათი და წითელილოტლებს უჩრეა. წარბოვდელით ამბავი დატარაღალი ჩემი რაზმი უზარალო ბიჭებისგან შედგებოდა. საეკვია რომელიმე მათგანს მანამდე სმწვოდა ტიციანი. ესეც არ იყო, არც ხელოვნებისთვის ცეკვავინმეს იმ დღეებში. მაგარამ, თითქოს ნათელი დაფინა პირტყუმი. გამდარ ხალები. თითქოს ყველაფერი გაქარა: შიშოლი, ტუქუი, დაღლილობა, ხიჯათი, რომელიც ყოველ ბიჭთან იყო ჩასაფრებული. ჩვენს წინ საუცხოო ცხოვრება გადაიშალა, სიჯანსაღოთა და ბედნიერებით, რომლითაც აღდავსენი იყვნენ მოცეკვავ აღამიანები.

სასესებო ცხადი იყო, რომ ისინი ჩვენს მხარეზე იყვნენ. ჩვენს მხარეზე იყო მხატვარიც, რომელმაც დახატა ეს სასაცილო უღვეშიანი ჭარისკაცი, რომელიც სეამდა ღვინოს და თან ქულაჯაზე ისხამდა, ფერხულში ჩაბმული მშვენიერი გოგონებიც, დიდებული ნანადირევი ფრინველიც რომელსაც ჩვენ კიდევ ვიყვებოდნ, რა დიდ სასწაულადაც არ უნდა გვიჩრეოდეს ეს ახლა.

ჩვენ კიდევ ვიგებებო მას, დღლაჯვრის ემშაკმა ღვინოსაც დავდევო ვაშლის ხეების ქვეშ, რომლებზეც ღამიპირობით იქნება ჩამოკიდებული. საბრძოლო მანქანებით ჩავვლით მოსკოვის ქუჩებს და, გოგონები, რომლებიც არაფრით არ ჩაუვარდებთან მხატვრის მიერ დახატულ გოგონებს, შემოგვხვდებოან უკვეოდებით, და ყველგან, სადაც კი არ გოხელვად, იქნება ყვავილიბი, ზღვა ყვავილიბისა. დაცხრილული აღმბებიც კვეშ ჩვენ უკანასკნელ პატავს მივცემო მთავარსაღვლობას: ომი დამთავრდა, ჩვენ გავიმარკვეთ!

მე მოგინ ოღნავ პოვეზაში გადა-

ვევრდი. მაგრამ ეს ასე იყო, მერყმუნეთ! 25-კილომეტრიანი ლაშქრობის შემდეგ, დასასვენებლად განლაგებულ დაღლილ მებრძოლთა თვალწინ მოჩვენებამ კი არ გაიფლვა. — არა! — სწორედ მომავლის ამ ფიქრმა, საბრძოლო ბრძანებასავით რეალურმა, რომლის შესრულებაც აუცილებელია, რა ძნელიც არ უნდა იყოს.

მძიმე დრო იყო: გერმანელები კვალდაკვალ მოგვდევდნენ. ბევრჯერ სცადეს ალყაში მოვეჭვიეთ, გვისაფრადებოდნენ. რაწმში დაჭრილები იყვნენ, მივათრევდით მათ და დაღლილობისა და გამოფიტულობისგან

ფეხზე ძლივს ვიდექით. მაგრამ თავში რაგვის მოსდიოდა ამ მოუხერხებელი მძიმე ტილოს გრაგნილის თავიდან მოცილება. პირიქით, იგი ვაჟბერივით ღამადა-კარავში, რომელიც ისედაც ცოტა გვეკონდა. დამით გუშავს ვაყენებდით ტიცვიანთან. იგი ჩვენი დროშა იყო და ჩვენც ეუფრთხილდებოდით მას, როგორც დროშას.

როგორც ვთქვი, მძიმე მდგომარეობაში ვიყავით. მაგრამ ალბათ უფრო ვაგვიძნელებოდა, ჩვენთან რომ არ ყოფილიყო ეს სურათი. ერთხელ დღესაზე გადასვლისას, კინაღამ არ დავკარგეთ! წითელფლოტელი, რო-

მელსაც ნაბრძანები ჰქონდა ტიცვიანის წაძღვლა, მოკლეს და სურათი მარცხენა ნაპირზე დარჩა. შევხვედით უკვე მარჯვენა ნაპირზე ვიჭყავდით. მთვინე მოხალისეები და, სამი ბიჭი, ლეიტენანტ ნორკინის მეთაურობით. სურათისთვის უკან დაბრუნდა.

სუსტე ცეცხლის საფარქვეშ, რომ ხმა აღმაიანა და ცხრილოვანი ნავთი გადაეკურა მდინარე და გერმანელებს პირისპირი შეეჩახა. ეს დესანტი იყო. — იმ მნიშვნელობით, რა მნიშვნელობითაც ესმოდათ ეს სიტყვა ჩვენს ბიჭებს!

ორი საათის შემდეგ ისინი სურათით დაბრუნდნენ. მართალია, ის დაცხრილოვანი იყო. ჭარისკაცს: იმ ხელში, ღვინო რომ მიჰქონდა ტუჩებთან, ტყვია მოხვედრია. შემდეგ ერთ გოგონასაც მოხვედრია ტყვია. ტყვიები ბევრ ადგილას იყო გასული, რადგან ტილო რგოლად იყო დახვეული. ამ საქმის მცოდნე ლეიტენანტმა განაცხადა, მოსკოვში მოიმეზნებინა ოსტატები, რომლებიც სურათს სრულყოფილად აღადგენენ.

შემოდგომაზე ჩვენებთან გავვლით ტულის მახლობლად, ქალამენბითა და ჩულის ფეხსახვევებით, გაუპარსავნი. მე, სხვათა შორის, ეს ტყვიის შარვალი შეცვლა, ამ შარვლით დავიწყე ომი და ამითვე დავამთავრებ.

— ტიცვიანი? — ვითხებ მე, როცა კაპიტან-ლეიტენანტმა დაამთავრა მოყოლა.

— ჩვენ იგი მოსკოვში ჩამოვიტანეთ. — მიასახუა მან. — მისი საიმედო აღგოლას გადასატანად ჩვენთან მუხუტუმის მუხუტაო მთელი ოცეუნი გამოცხადდა. სხვათა შორის, იმ ოცეულს მოხუცი მეთაურობდა, რომელმაც საცოდავი პერჩიხინი მომავონა. ისეთივე ჩია, ფართოფარფლებიანი ქუდივით. მან სურათის დანაწევრებში დაიწყე და მიხსნა: „კაპიტანო, თქვენ უდიდესი საქმე ჩაიდინეთ“. ტიცვიანის მუხუტუმში ჩაბარებამდე ჩვენ მასთან ერთად გადავიღეთ სურათი სამახსოვროდ. სხვათა შორის, დღემდე შემომორჩა ეს ფოტო.

მან მოძებნა ფოტო და მაჩვენა: მულავურები სამხედრო საღმით ტიცვიანის კვეშ იდგნენ. ეს იყო სალოტი იმ საუცხოო მომავლისადმი, რომელიც საბრძოლო დროშასავით დაცხრილულ სურათზე იყო გამოსახული.

თარგმანი
მედიკოს კოლუა.

ლიცენზია

ვექქაცხსა ბულდი
რკინისა...
ჯ. ბაისურაძე

დღე სამამულო ომში მთელი საბჭოთა ქვეყანა აღსდგა მტრის შესამურსავად. ისარალი აისხნა ქართველმა მამულიწვილებამც და ფაშისტებს რისხვად დაატყდნენ თავს. გამომცემლობა „ნაკადუსი“ მიერ გამოცემულ ამ მხატვრულ ნარკვევში სწორედ ერთ-ერთ მათგან-

ზეა მოთხრობილი. ეს გახლავთ დ. მაღალაშვილი. ამ წიგნში თქვენ გაეცნობით მის საბრძოლო გზას, მის საოცარი თავგადასავლებით სავსე ცხოვრებას მტრის ზურგში.

ქართვილი
გხეღართმთაპარდი

გ. ყურაშვილი

ამ პატარა წიგნში გამოჩენილი ქართველი მხედართმთავრის, გენერალ-პოლკოვნიკ კონსტანტინე ლესელიძის დიდი ცხოვრება და დიდებით მოსილი სამხედრო გზა აღწერილი. წიგნის ავტორია სამამულო ომის გმირი, გენერალ-მაიორი გიორგი ყურაშვილი. მას თავისი თვალთა აქვს ნახული კ. ლესელიძის მიერ გადატანილი მრავალი ბრძოლა, პირადად იცნობდა სახელგანთქმულ მხედართურფას, ამიტომ წიგნი ცოცხლად და ინტერესით იკითხება.

„ჩვენს უკან გოსპოვი“

თ. ბოროლაძე

მოსკოვის დაცვა უდიდესი მოვლენა იყო სამამულო ომის მიჯნობაში. საბჭოთა შეიარაღებულმა ძალებმა დიდი დარტყმა აეგმეს მტერს ჩვენს დედაქალაქთან. ამ დიდ ეპოპეაში ათასობით ქართველი იღებდა

მონაწილეობას. მათ დიდების მარჯვანდელი შემოსეს საბჭოთა მემორის სახელი ბევრი მათგანი მამულის ნიკძლილთ დაცვა შეერმა გიგამარჯვება იწვიმა.

თენგივ გოგოლაძის წიგნში „ჩვენს უკან მოსკოვი“ მოთხრობილია მოსკოვთან გამართული ბრძოლის შესახებ, მოთხრობილია იმ

ვექქაცხსა ბული
კინისა...

ქართვილი
გხეღართმთაპარდი

ატომი, ატამიანი და მზის სისტემა

ატომის ატომი იმდენჯერე არის ატამიანზე მსუბუქი, რამდენჯერაც ატამიანი მსუბუქია მზის სისტემაზე. ხოლო ატომის სიმკვრივეზე რომ წარმოვდგა ვიქონიის, სამკარიის იგი დედაბირის ბურთობის სიმკვრივეს შევადაროთ. დედაბირის მასა დაახლოებით 65 000 000 000 000 000 ტონან იქონის, დამებრი კი ევტორთან 12 756 კილომებრია. რომ შეიძლება ითვას ჩვენი პლანეტის ისე შევუშვა, რომ ატომის სიმკვრივე ბოლოს, მიხი დამებრი წამი მებრამდეს შეიკარდებოდა!

მის რამდენ ხანს სძინავს

დედაბირზე ყველა იძინებს, მაგრამ ყველა თავისებურად. ამავე დროს, სხვადასხვა ცხოველს სხვადასხვა ხნით სძინავს. ყველაზე მძინარა გახლავთ ერთი ვეფხე, რომელსაც დღეღამეში 22 საათი სძინავს და მხოლოდ ორ საათს ფიზიკურად სძინავს საშოვნელად. ზღვის ღორი თოქმის არ იძინებს, მხოლოდ თვლებს, ორი-სამი წუთი ზუპავს თავაჯებს. კურდღელი დღეში ოც-ჩრვ იძინებს. მაგრამ — სულ მცირე ხნით.

ძალზე ცოტა სძინავს ვირაფს — დღეღამეში ოცე წუთი, თანაც ყოველი სამი-ოთხი წუთის შემდეგ იღვიძებს. სპილოს ორი-სამი საათი სძინავს დღეღამეში, ამავე დროს შორი-შორად იღვიძებს. ხოლო უფრო მეტად ზეწურად იძინებს. ზოგიერთი სპილო თავის სიცოცხლეში ერთხელაც არ დაწევბა მიწაზე.

ყველაზე საინტერესოდ სძინავს ხელაპს. იგი ზოგჯერ წულის ზედმართან იძინებს.

ისე, რომ მხოლოდ ზურგი უჩანს წყალს ზეფით. ხანგამოვეებით თავს ამოპოყფს, ჩაისუნთქავს და კვლავ ჩაუვიფთავს ხოლმე. ზოგჯერ კი ზედ ფსკერზე იძინებს. ყოველ ზუთ წუთში ნელ-ნელა ამოკრდიება, ჩაისუნთქავს და ახვევ ნელა უშვება ფსკერზე.

იშვიათი რამ ნაშინაბრძიანი

ამას წინათ ღონღონში მეტად საინტერესო აუქციონი (საქარო ვაჭრობა) შედგა: იუიღებობა ერთი კენის ღირებულების ინგლისური სპილენძის მონეტა ცერთი ჰენი ვიწვანა სტერლინგის 1/240-ს უღრის).

ამ უნიკალური მონეტის „ბედნიერი“ მფლობელი ვაზა ვინძე ჩუთ კორნი, რომელმაც საარყო თანხა — 2000 ვიწვანა სტერლინგე გადაიხადა.

მაინც რა იყო იმის მიზეზი, რომ ამ მონეტას ასე ძვირი უფასო დავო? თურმე ეს მონეტა ინგლისში, 1908 წელს, სულ ექვსი ცალი მოუქტარა. ამათგან ზუთი — ინგლისის ხაზინის საკამოფონო დარბაზებსა და ბრიტანეთის ეროვნულ მუზეუმშია, მეთევძე ცალი კი აუქციონზე გაუიღვის საგანი გახდა.

ძალაპის ჰაბერი ღუპას ბუნებას

შეუბნა მეცნიერებმა აღმოჩინეს, რომ ატომის ინფლტრირის მიერ ატმოსფეროში ვაიოყოფილი ქიმიური პროდუქტები უფრო შორ მანძილზე ვრცელდება, ვიდრე აქამდე ეგონათ. ისინი ძალიან მაღალა ადგა. შემდეგ კი წვიმისთან ერთად შევაკაზე ეცემა. ვანაკუთობით ზარალდება ამ ქვეყნის საზღვრით და დასავლური ნაწილები — ტბებში თანდათანობით ისპო-

ქართულ მეომრთა საგმირო საქმეებზე, ჩვენი სამშობლოს დედაქალაქს რომ იცავდნენ.

**ქ ა რ ი კ ა მ ი ს
უ კ ვ დ ა ვ მ ა პ
3. მ მ ა მ ა მ ი მ ი ლ ი**

დიდ სამამულო ომში ბევრმა ქართველმა ისახელა თავი. მათ პატიოსნად მოიხადეს ვალი სამშობლოს წინაშე. ამ კრებულში მო-

თავებულია ნარკვევები: „ომგამოვლილი“, „ჩვენი ჭოლა მანწავლებელი“, „კავალერისტი“, „მასწავლებელი — პოლკის მეთაური“, „ოქროს ვარსკვლავის კავალერი...“ ამ პატარა ნარკვევებში აღწერილია რიგითი საბჭოთა ადამიანის თითქოს ჩვეულებრივი, მაგრამ გმირობითა და თავდადებით აღსავსე თავგანსაგაღი.

**თ ე ვ ზ ე ბ ი
ფ რ ა ნ შ უ ლ ი თ ა მ ა მ ი**

ბავშვები ორ-სამ თანაბარ გუნდად იყოფიან. თვითველ მოთამაშეს ეძლევა ჭალადლის თევზი (სიგრძით 22—25 სმ, სიგანით 6—7 სმ), რომელსაც ცხვირთან ძაფი აქვს მომბუჯული (ძაფის სიგრძე უნდა იყოს 1—1,2 მეტრი). მოთამაშენი ძაფს უკან, ქამარზე იმაგრებენ ისე, რომ თევზის ბოლო თავისუფლად ეხებოდეს იატაკს.

თვითველ გუნდის თევზები განსხვავებული ფერისაა. მსაჯის ნიშანზე ბავშვები ერთმანეთს დაედევნებიან. ყველა ცდილობს, „მოწინააღმდეგების“ თევზს ფეხი დაადგას არ შეიძლება ძაფისა და თევზის ხელით შეხება. ის მოთამაშე, რომელსაც თევზს მოაწყვეტენ, თამაშს ეთიშება. იმარჯუებს ის გუნდი, რომელსაც თამაშის ბოლოს მეტი თევზი აღმოაჩნდება მოუწყვეტელი.

ბა თევზი და ტუპის წრდაც ძალზე შენდლა. ეს ამბავი მით უფრო საგანგაშოა, რომ თევზებრია და ხე-ტუპის მრევველობას ჩრდილოეთი ქვეყნებისათვის უწარმაზარი მნიშვნელობა აქვს.

**ს ვ ე ლ ა ს თ ა მ ა მ ი
ჩ ა ვ უ ლ ა მ ა მ ს მ ი მ ა მ ი ვ ი თ ი**

აგსტრისი ერთ-ერთ აღმუქარებლობაში ასეთი ვანცხაღება გამოკრულა:

„დაბეჭდვითი ვიზოვით: ამერიკელ ტრასიტებს — არ დაბრუნდნენ სასტუმროში ღამის ორი საათის შემდეგ; შვედებს — არ ადგნენ დილის ექვს სა-

ათზე ადრე; იტალიელებს — თავიანთ ნორებში, საზოგადოებრივ ღარბაზებში, სასტუმროს რესტორანში ღამის ათი საათის შემდეგ ზმადამა ილაპარაკონ; ინგლისელ ტურისტებს ვაუწყებთ, რომ ძალიელ სასტუმროში შესვლა კატეგორიულად აკრძალულია.“

ა ბ ა მ ა „ა ლ მ ა მ ა მ ი ნ ა“

ბეგრმა როლი იცის, რომ იოდ... კატამ აღმოაჩინა. აი ერთგორ მოხდა ეს. 1811 წლის რიგ ჩვეულებრივ დღეს ფრანგი მეცნიერი ბერნარდ კურტუთა თვის ლაბორატორიაში მუშაობდა. მის წინ, მაგიაზე, ორი მურქული იდგა. ერთში გოგირლის სიმეფე ეხსა, მეორეში კი — ზღის წყალმცენარეთა ნაყენი. კურტუას მხარზე მისი საყვარელი კატა ეჭა. უცებ კატა მაგიაზე დატბა. ორივე მურქული მაგილიდან გაღავარდა და იატაკზე დაიხსვრა. ერთმანეთში შერეული სითხეების ვუბზე მამონე ლურჯი-იის ფერი ორთქლი ავარდა. ეს იყო იოდი. მანამდე უცნობი ქიმიური ელემენტია.

**ი ო მ შ ე ნ ა მ ი მ ა მ ი ს ა ლ ი
გ ე ლ გ ი უ რ ი თ ა მ ა მ ი**

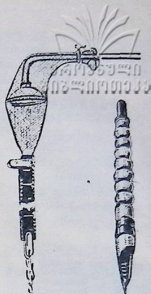
ბიჭები ერთ დიდ წრედ სხდებიან და მარცხენა ფეხზე ისდებიან. თამაშის მეთვალყურე ფეხსაცმელებს წრის შუაგულში ერთიმეორეზე ჰყრის, შემდეგ თვითველ მოთამაშეს თვალეებს აუხვევს. ნიშნის მიცემისთანავე მოთამაშეები გროვისაკენ მიემუხურებიან და ცდილობენ თავ-თავიანთი ფეხსაცმელი იპოვონ. გამარჯვებულად ის ითვლება, ვინც, თვალახვეული, ყველაზე ადრე იპოვოს თავისი ფეხსაცმელს და ჩაიყვამს. — მაგრამ ეს არც ისე იოლი რამ გახლავთ!

არ გაგანია, საშხაპეს ქალის წინდა წამოაცივ და ზედ ისე დაამაგრე, როგორც ნახატზეა ნაჩვენები. ფირი წინდაზე მიაბინე, ბოლოზე რაიმე მძიმე საგანი ჩამოკიდე, წყალი მოუშვი და იგი იდეალურად გაირეცხება.

არ საკიროებს, ესა მალალ ხეზეტ ხილის საკირფი მოწყობლობა. თუ ნახაზს დაეკვირდები, მისი გაკეთება არ გაგვირდება. გახსოვდეს: ყურწის გადასაქრელი პირი მასივი უნდა იყოს — ამიტომ იგი უნდა ვალესო.

გოფირებულმილიანი ავტოკლამი კარგად მუშაობს ხოლმე, მაგრამ მინც მოვლა და ყურადღება სჭირდება. საქმე ისაა, რომ ხანგრძლივი ხმარების შედეგად მილი მყიფედება და სკდება. ამიტომ, თუ გინდა მას ხანგრძლივად შეუნარჩუნო ელასტიურობა, ტალკი მოაყარე, ხლო თუ დეფორმირებულია, ვაჭელინი წაუსვი.

თერმოსის საცობს თუ ფოლგის (შოკოლადის, ჩაის შესაფუთი) ფენას შემოახვევ, მას კარგად დოცავ ცხელი სითხის გავლენისაგან.

ხორცის საკებ მანქანას კბილი თუ გაუქრება, მისი გამოცვლა არ არის აუცილებელი, საკმარისია იგი კარგა მადრად გაუსვავ-გამოუსვავ ბრტყელ ფიცარზე გადავიშულ ჭუმფარას და პირი აეწყობა.

ეს მარტივი ხელსაწყო აღდ ახსნავანარტებს

ფოტოფირის გასარეცხად თუ საგანგებო აუზი

ს ა კ ი ე გ ე ლ ი

ბ. ჩიქოვანი — საბჭოთა მეომარი ბერლინში (ლექსი)	1	გ მ ი რ ი ბ ა ვ შ ვ ე ბ ი	14
მ. კაკაბაძე — თეორი ულტრახილი (მოთხრობა)	2	რ. ჯაფარიძე — ნების კვირა (რომანი. ნაწყვეტი)	16
თ. ჯანგულაშვილი — რამდამეფიყოს (ლექსი)	3	ი. იოსელიანი — მინც გამარჯვება (მოთხრობა)	23
ს. ბეჩოელი — გამარჯვებას ზეიმობენ გამარჯვებში (ნარკვევი)	10	ვ. კაკაბაძე — ტიტანი (მოთხრობა. თარგმანი მ. კოდუასი)	27
ვ. გორგანელი — გამარჯვების დილა (ლექსი)	12	ახალი წიგნები	27
შ. სანგულია — ფრონტული ბალადა (თარგმანი გ. ძნელაძისა)	12	ჯალოსნური სარკე თამაშობები	30
ტ. მებურთვილი — წითელი მზე (ლექსი)	13	გამოგადგები ცხრაკალიტული	31
		გარეკ	3

გარეკანის 1-ლ ვერსიე — ფოტორეპროდუქცია ზურაბ ნინუაძის სურათისა „გამარჯვება“.

მთავარი რედაქტორი ბაბულია შვილი.

სარედაქციო კოლეგია: ფილიპ ბერიძე, შოთა შაბუაძე, ნოდარ შუაბანიანი, შოთა დვადანიანი, სიმონ კლდიაშვილი, ვურგან ლხანიანი. ზურაბ ლეშაშვილი (პ/მ, მდივანი), მირიჯანი, თენგიზ სამონაძე, გიორგი ფიცხიშვილი (მხატვარი-რედაქტორი).

ჩვენი მისამართი:
თბილისი, ლენინის ქ. № 14.
გადაცემის რედაქტორი — 93-97-05
93-31-81
პ. მ. მელიქის 93-97-09 93-33-05
განყოფილება — 93-97-02
93-97-01

საქმის განმეორების სტამბა, თბილისი ლენინის ქ. № 14.
«ПРИОНЕРИ», на грузинском языке. Издательство ЦК КП Грузии
Типография изд-ва ЦК КП Грузии. Тбилиси, ул. Ленина № 14.
ვალეცა ასაწობად 18/III-70 წ. ხელმოწერისა დასაბუღად 17/IV-70 წ. კალაღის ფორმატ 60x90 სმ. ფურცელი ნაბეჭდი ფურცელი 4. პირბითი 4. შეჯ. № 916 ტრ. 123 800. თე. 47-47.

უბანი
20
კაბი

რედაქციოაში შემოსული მასალები ავტორებს არ უბრუნდებათ. თბილისში მცხოვრებ ავტორებს პასუხი წერილობით არ ეცნობებათ.

კ რ ო ს ვ მ რ დ ი

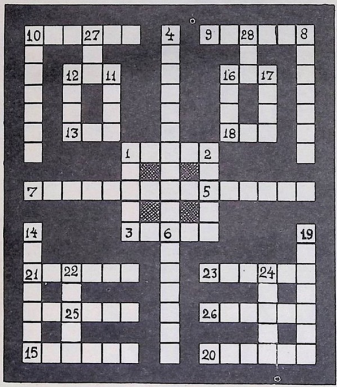
პორიზონტალურად: 1. ხილი; — 3. სახელმწიფო აზიაში; 5. სახელმწიფო აფრიკაში; 7. ქალაქი შვეიცარიაში; 9. ფრინველი; 10. მგალობელი ფრინველი; 12. ნელი ქარი; 13. ეროვნება; 15. სახელმწიფო ევროპაში; 16. ცირკის ცნობილი მსახიობი; 18. მდინარე რუსეთში; 20. თევ; 21. ქალაქი იტალიაში; 23. ქართული პური, ანუ... 25. ხერხემლის ძვალი; 26. შინაური ცხოველი.

ვერტიკალურად: 1. ქართველი პოეტი; 2. ძველი საბრძოლო იარაღის ნაწილი; 4. კონტინენტი; 6. სახელმწიფო აზიაში;

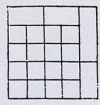
8. სახელმწიფო კუნძულებზე; 10. მწვერვალი კავკასიონზე; 11. რიცხვი; 12 მცენარე; 14. ყუველი; 16. მუერი; 17. მტაცებელი ფრინველი; 19. ქართული გაზეთი; 22. სანათური, რომელსაც ძველად ხმარობდნენ; 24. ზღვა სსრკ-ში; 27. რაიონული ცენტრი საქართველოში; 28. მხატვრული ფილმის „თოვლის დედოფლის“ ერთ-ერთი გმირის სახელი.

ამთავარი ანდრიაშვილი, შიპოვსკის რაიონის ევანიონში სახელობის საშუალო სკოლის მოსწავლე.

მხატვარმა ამ ნახატში ოცი სხვადასხვა ცხოველის კონტურები გამოხატა. ამათგან უფრო მალე გამოიცნობს ამ ცხოველებს!

თავსატბენი

დათვალეთ, სულ რამდენი კვადრატი არის გამოსახული ამ ნახატში.

პესხი № 3-ში მოთავსებულ „სხრაკლივულა“

თავსატბენი

მიხილეთ მისი.

კ რ ო ს ვ მ რ დ ი

პორიზონტალურად: 2. კაირო; 5. კასპი; 6. თერაპია; 7. ვაშლი; 10. მწალი; 12. კესარი; 14. „დაისი“; 17. ორბი; 18. აბრილი; 19. სურამი; 20. ექო; 21. ირანი; 24. ორლანდი; 27. ისანი; 29. იაღლუჯი; 30. ათენი; 31. შვრია; 32. ხახვი.

ვერტიკალურად: 1. სირღარია; 3. რიონი; 4. ყუვე; 5. კალა; 8. იხვი; 9. სიონი; 10. მაისი; 11. ომარი; 12. კიო; 13. ასო; 14. დვირი; 15. ირემი; 16. ლიონი; 22. ანძა; 23. დანია; 25. ახალციხე; 26. კომში; 28. აბრა.

0 7107

საქართველოს
ბიბლიოთეკა

ИНДЕКС 7657

80
მუშაკობა
პირველი

საბჭოთა
ს. ს. ს. ს.